

FORSIKRINGSSELSKAPENES REGRESSADGANG OVERFOR ANSVARLIG SKADEVOLDER

Regressadgangen etter skadeserstatningsloven §§ 3-7 og 4-3

Kandidatnr: 325

Veileder: Trine-Lise Wilhelmsen

Semester for innlevering: vår 2004

Leveringsfrist: 26.04.2004

Til sammen 17 859 ord

20.04.2004

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	PRESENTASJON AV TEMA/PROBLEMSTILLING OG OPPBYGGING AV OPPGAVEN	1
1.1.1	PROBLEMSTILLING	1
1.1.2	OPPBYGGING AV FREMSTILLINGEN	2
1.2	REGRESSBEGREPET	2
1.3	SKADEVOLDERBEGREPET	3
1.4	TYPESITUASJONER DER FORSIKRINGSSELSESKAPENES KAN SØKE REGRESS	3
1.5	RETTSKILDER	6
<u>2</u>	<u>REGRESS VED PERSONSKADE</u>	<u>7</u>
2.1	SKL. § 3-7, NR.1	7
2.1.1	"PERSONSKADEFORSIKRING"	7
2.1.2	KRAV TIL FORSETT	9
2.1.3	"DEN ERSTATNINGSANSVARLIGE SELV"	10
2.1.4	KRAVET I SISTE PKTM.	12
2.2	SKL. § 3-7, NR. 3	15
2.2.1	BARE FORSIKRINGER TEGNET AV ARBEIDSGIVER	16
2.2.2	FORBEHOLD I FORSIKRINGSAVTALEN	17
2.2.3	"FORSIKRING"	17
<u>3</u>	<u>REGRESS VED TINGS- OG ANNEN FORMUESSKADE</u>	<u>29</u>
3.1	SKL. § 4-3	29
3.1.1	"TINGSKADE" OG "ANNEN FORMUESSKADE"	29
3.1.2	"DEN ANSVARLIGE SKADEVOLDER"	30
3.1.3	REGRESSRETTE ER ET SELVSTENDIG KRAV	31
3.1.4	REGULERER SKL. § 4-3 ANSVARSSELSESKAPENES REGRESSADGANG?	32
3.2	SKL. § 4-2, NR. 1	33
3.2.1	BOKSTAV A)	33
3.2.2	BOKSTAV B)	36
3.3	SKL. § 4-4	39

3.4	ER REGRESSADGANGEN I KAPITTEL 4 UTTØMMENDE REGULERT?	40
3.5	BETYDNINGEN AV AT SKADEVOLDER ER MEDFORSIKRET	41
<u>4</u>	<u>FELLESREGLER OM REGRESS</u>	<u>44</u>
4.1	BETYDNINGEN AV LEMPNING	44
4.2	BETYDNINGEN AV SKADELIDTES MEDVIRKNING	45
4.3	REGRESSKRAVETS PRIORITET I KONKURRANSE MED SKADELIDTES KRAV	46
4.4	ER REGRESSREGLENE I SKADESERSTATNINGSLOVEN FRAVIKELIGE?	47
<u>5</u>	<u>KONKLUSJON</u>	<u>50</u>
<u>6</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>51</u>
<u>7</u>	<u>LOVREGISTER</u>	<u>52</u>
<u>8</u>	<u>FORARBEIDSREGISTER</u>	<u>54</u>
<u>9</u>	<u>DOMSREGISTER</u>	<u>55</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema/problemstilling og oppbygging av oppgaven

1.1.1 Problemstilling

Når et forsikringsselskap utbetaler erstatning under en forsikringsavtale oppstår spørsmålet om selskapet kan kreve dette tapet dekket av andre, for eksempel i form av regress ovenfor en skadevolder. I de fleste tilfeller der det skjer en skade på person eller ting vil det ikke være noen som kan stilles ansvarlig i den betydning at det ikke finnes en skadevolder som skadelidte kan kreve erstatning hos. Da må tapet tas på egen kappe eller, hvis man har tegnet forsikring, rette kravet mot forsikringsselskapet. Spørsmålet blir da i hvilken grad selskapet som har dekket tapet i første omgang kan kreve regress av den ansvarlige skadevolder der en slik finnes. Det er denne problemstilling den videre fremstillingen skal belyse.

Hensikten med oppgaven er å vise de generelle utgangspunktene for forsikringsselskapenes regressadgang etter skadeserstatningsloven (lov av 13.juni 1969, nr. 26, heretter kalt skadeserstatningsloven eller skl.) og ikke de spesielle reglene som måtte gjelde på særregulerte områder. En så vid drøfting ville sprengte rammen for denne fremstillingen.

I forsikringsbransjen er det forskjellige regressoverenskomster selskapene i mellom for å unngå kostnadene ved å søke hverandre for regress. Man regner med en utjevning over tid og ved et stort omfang av forsikringer i og med at tapene ved ikke å søke regress kompenseres ved gevinstene av å slippe regresskrav mot seg. Jeg vil ikke behandle selskapenes regressavtaler i denne fremstillingen, men noe av bakgrunnen for disse regressoverenskomstene vil være å avtale seg bort fra virkningene av de regressreglene jeg her skal ta for meg. Jeg vil også påpeke at regressavtalene selskapene imellom ikke vil ha noen virkninger overfor skadevolder og skadelidte i den utstrekning disse ikke er part i avtalen eller avtalen strider mot eventuelle preseptoriske regler.

1.1.2 Oppbygging av fremstillingen

Jeg vil i innledningen si noe om regressbegrepet generelt, om begrepet skadevolder og hvilke typesituasjoner der det kan være aktuelt for et forsikringsselskap å søke tilbakebetaling etter en utbetaling under en forsikring. Jeg vil også i innledningskapittelet foreta en del avgrensninger av fremstillingen

Den videre fremstilling er delt opp i tre hoveddeler der jeg først ser på forsikringsselskapenes regressadgang ved personskade, så ved tings- og annen formuesskade. Til slutt vil jeg komme inn på noen regressregler som er felles for disse to hovedkategoriene.

1.2 Regressbegrepet

Der en part (A) yter noe til en part (B) og A kan kreve dette helt eller delvis tilbake av den (C) som etter det underliggende forhold til syvende og sist skal bære tapet er det vanlig å bruke begrepet regress i forbindelse med det kravet som A har mot C. For at A skal være forpliktet til å yte noe til B må det foreligge et grunnlag for det, enten en avtale mellom A og B, f.eks. en forsikringsavtale, eller det følger av rettsregler som der flere skadevoldere blir solidarisk ansvarlig for et tap de i fellesskap har påført skadelidte. I den sammenheng som er teten\maet for denne oppgaven vil forholdet mellom A og C normalt ikke være regulert av avtale da disse partene ofte ikke kjenner hverandre på forhånd da A er et forsikringsselskap som utbetaler erstatning til B etter en forsikringsavtale. Regresskravet som A retter mot C vil da i de fleste tilfeller måtte ha et annet hjemmelsgrunnlag enn en avtale.

Der et selskap er erstatningsansvarlig under en forsikringsavtale og det samtidig finnes en ansvarlig skadevolder vil disse to i utgangspunktet ha et solidaransvar. Det er i Norge sikker rett i solidarskyldnerforhold at *”den som dekker en skadelidts tap, som utgangspunkt kan søke regress hos den som er ansvarlig for skaden”*, jmf. Rt. 1986 s.381 s. 384. Dette er bl.a. også kommet til uttrykk hos Carsten Smith (Smith 1981, s. 403). Da dette er utgangspunktet i norsk rett er det unntaket fra dette som krever hjemmel. For forsikringsselskapene er det da også omfattende begrensninger i regressretten og jeg vil med en gang særlig nevnte lov av 13.juni 1969, nr. 26 (heretter kalt skadeserstatningsloven eller skl.) §§ 3-7 og 4-3, jmf. 4-2 som jeg kommer tilbake til senere i fremstillingen.

1.3 Skadevolderbegrepet

Når jeg her bruker begrepet skadevolder om en part forutsettes det at denne parten er erstatningsansvarlig etter norsk lov eller etter alminnelige erstatningsrettslige prinsipper. Har for eksempel en person ved et hendelig uhell forårsaket en skade der ansvarsgrunnlaget etter norsk rett er culpa vil denne personen i denne sammenheng ikke være å anse som en skadevolder.

En skadevolder kan være en fysisk person eller en juridisk person som et firma, et selskap eller det offentlige ved stat og kommune. For eksempel vil en arbeidsgiver etter skl. § 2-1, nr.1, kunne bli erstatningsansvarlig som følge av arbeidstakers forsettlig eller uaktsomme utføring av arbeidsoppgavene.

Ofte vil en skadevolder ha tegnet en ansvarsforsikring. Dette er meget vanlig da privatpersoner som regel har en ansvarsforsikring som en del av en kombinert forsikring for hus eller innbo. For bedrifter, der skadepotensiale ofte er større, er det også vanlig at det tegnes ansvarsforsikring. Når jeg i denne fremstillingen bruker betegnelsen skadevolder i forbindelse med hvem som blir regressansvarlig vil det da ofte rent faktisk være et ansvarsforsikringsselskap som regresskravet rettes mot.

1.4 Typesituasjoner der forsikringsselskapenes kan søke regress

Der et forsikringsselskap har utbetalt erstatning under en forsikringsavtale har de i noen tilfeller mulighet for helt eller delvis å kreve disse utbetalingene tilbake. Jeg vil i dette punktet se på aktuelle konstellasjoner hvor dette er tilfellet og foreta avgrensninger i forhold til hva denne fremstillingen skal omhandle.

I denne fremstillingen skal regressadgangen overfor ansvarlig skadevolder behandles slik at allerede dette begrenser typesituasjonene i stor grad. Imidlertid har jeg for oversiktens skyld, og for å gjøre avgrensningene mer tydelige, til slutt i dette punktet kort pekt på andre tilfeller hvor selskapene kan kreve erstatningsutbetalinger tilbake. Innledningsvis vil jeg også påpeke at i de tilfeller et forsikringsselskap krever regress på bakgrunn av andre forhold enn utbetalinger under en forsikringsavtale, d.v.s. ikke i egenskap å være et forsikringsselskap, vil det være de alminnelige regler om regress som gjelder på lik linje med andre rettssubjekter.

Den typesituasjon som jeg skal behandle i denne fremstillingen er der et forsikringsselskap har utbetalt erstatning under en forsikringsavtale og der det også finnes en ansvarlig skadevolder. Den typiske situasjon er at det har skjedd en skade, skadelidte får dekket sitt tap av selskapet og ansvarlig skadevolder får et regresskrav mot seg. Dette kan være tap som har oppstått som følge av tingsskade, formuesskade eller personskade.

I lov av 16. juni 1989, nr. 69 (heretter kalt forsikringsavtaleloven eller fal.) er avtaler om ansvarsforsikring regulert i samme del (A) som tingsskadeforsikring, jmf. § 1-1, 2. ledd. Når det kommer til regressspørsmålet har imidlertid ansvarsforsikring noen særtrekk i forholdt til tingsskadeforsikring som for eksempel at regress ved ansvarsforsikring ikke reguleres av skl. kapittel 3 og 4, jmf. drøftelsen av dette senere i fremstillingen. Jeg vil i stor grad begrense meg til å behandle regressreglene i kapittel 3 og 4 i skadeserstatningsloven slik at et ansvarsforsikringsselskaps regressadgang vil falle utenfor fremstillingen. Imidlertid vil jeg her i innledningen si noe om dette da det klarere vil belyse grensen for denne oppgaven. I mange tilfeller vil regressadgang ved forsikringsselskapenes utbetaling under en ansvarsforsikring ikke være praktisk. En utbetaling til skadelidte under denne forsikringsformen forutsetter normalt at dette er et krav som følger av forsikringsavtalen og da ville det gi liten mening i at forsikringsselskapet skulle kunne kreve regress av sikrede (skadevolder) når de først hadde foretatt en utbetaling under avtalen. Det er jo nettopp denne type tap ansvarsforsikringen skal dekke. De tilfeller der et ansvarsforsikringsselskap kan kreve regress er der de har utbetalt mer enn de skulle gjøre etter avtalen med sikrede. Dette kan være tilfeller der det foreligger solidaransvar mellom flere skadevoldere og skadelidte har gått på sikredes ansvarsforsikring for hele kravet og selskapet går på de andre skadevolderne i regressomgangen. Det kan også være at selskapet har utbetalt erstatning til skadelidte i henhold til en tvungen ansvarsforsikring, men der det er regressadgang mot sikrede i nærmere bestemte tilfeller, for eksempel lov av 3. februar 1961 (heretter kalt bilansvarsloven eller bal.) § 12.

Når det gjelder regressadgangen ved ansvarsforsikring følger det av forarbeidene til skadeserstatningsloven at *”(d)ersom en av de ansvarlige har tegnet ansvarsforsikring som dekker skaden, vil også ansvarsforsikrerens regresskrav mot*

de øvrige ansvarlige bli dekket av regelen i § 5-3” jmf. Ot.prp.nr. 75 (1983-84) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen, s. 67 (heretter kalt Ot.prp. nr. 75).

Resultatet av dette blir at der et forsikringsselskap har utbetalt erstatning under en ansvarsforsikring for et større beløp enn sikrede er ansvarlig for i forholdet mellom de solidariske skadevoldere eller etter avtalen med sikrede kan selskapet kreve regress uavhengig av begrensningene i skadeerstatningsloven §§ 3-7 og 4-3. I den videre fremstilling vil derfor ikke ansvarsforsikringsselskapets regressrett behandles, men jeg kommer tilbake til en nærmere drøftelse av hvorfor skadeserstatningsloven kapittel 3 og 4 ikke omfatter ansvarsselskapenes regressadgang. Jeg vil gjøre oppmerksom på at dette er en annen problemstilling enn spørsmålet om regress kan rettes mot et ansvarsselskap.

Tilbakesøkningskrav mot debitor eller den som har forbrutt seg i tjenesteforhold under henholdsvis kausjon- eller garantiforsikring er også to former for regress. Disse typer regresskrav kan det være tvil om har sitt grunnlag i en avtale som egentlig kan kalles forsikring og jeg viser bare til det som kort er sagt om dette i punkt 3.3.

Som sagt vil jeg for oversiktens skyld også nevnes andre tilfeller der et forsikringsselskap kan ha krav på utbetalinger under en forsikring selv om fremstillingen utover dette ikke skal omhandle disse spørsmål. Ved dobbeltforsikring kan sikrede etter fal. § 6-3, 1. ledd velge hvilken forsikring vedkommende vil søke erstatning under. For at ikke sikredes valg skal få betydning for hvilket selskap som må bære tapet har annet ledd en bestemmelse om en forholdsmessig fordeling av tapet. Det selskap som i første omgang har utbetalt en større erstatning enn det endelige tapet de skal sitte med kan søke regress av det andre selskapet. I noen tilfeller kan skadelidte få erstatning fra forsikringsordninger selv om det ikke finnes gyldig forsikring. To meget praktiske eksempler er i de tilfellene det ikke foreligger pliktig yrkesskadeforsikring eller trafikkforsikring. I disse tilfellene kan den som har utbetalt erstatning søke regress av den som har forsømt å tegne forsikring selv om denne ikke er ansvarlig skadevolder, jmf. lov av 16. juni 1989, nr. 65 (heretter kalt yrkesskadeforsikringsloven eller yforsl.) § 8, 2. ledd, 3. pktm. og bal. § 13. I Selmer 1982, s. 342 nevnes også reassuranse som en

type regresskrav. Det er vel mer naturlig å se på tilbakesøkning fra reassurandøren som en ren kontraktsmessig rett for selskapet uten innslag av regressrettslige regler.

1.5 Rettskilder

Rettskildebruken i fremstillingen er tradisjonell ved at jeg tar utgangspunkt i en tolkning av lovens ordlyd for dernest å se på forarbeider og rettspraksis. De forarbeidene jeg bruker som rettskilder er for det meste forarbeidene til skadeserstatningslovens endringer i 1985 og når det i fremstillingen er vist til forarbeidene er det som regel i betydningen forarbeidene til disse endringene. Av rettspraksis er det i tillegg til høyesterettsdommer også vist til dommer i lagmannsretten og tingretten. I henhold til rettskildeprinsippene har dommer fra disse to sistnevnte instanser relevans, men vekten er generelt mindre enn dommer fra Høyesterett. Da Høyesterett ikke har uttalt seg eksplisitt om de samme spørsmålene kommer ikke dette vektspørsmålet på spissen i og med at det billedlig talt ikke er noen høyesterettsdom i den andre vektskålen som opphever vekten av dommene i lagmannsretten og tingretten. Det samme er tilfellet i forholdet mellom dommene i lagmannsretten og tingretten.

Juridisk litteratur er også brukt som kilde og i den forbindelse har jeg i fremstillingen vist til en uttalelse fra Peter Lødrup (angitt som Lødrup 1996 i litteraturlisten) som ikke er litteratur i betydningen en bok, men en betenkning i et konkret saksforhold. Jeg kan ikke se at dette skulle ha noe å si for vekten av denne rettskilden i forhold annen juridisk litteratur da forfatteren på det området saken gjelder trolig har gått minst like grundig til verks som han ville gjort i en generell fremstilling i en form man kan karakterisere som tradisjonell juridisk litteratur.

Det er ikke alle spørsmål som finner sin løsning ved en tolkning av de forannevnte rettskildene, dette er særlig påtakelig i regressreglene ved personskade. Jeg har her vurdert løsninger på spørsmålene basert på retningslinjer i parallelle og tilstøtende problemer og reelle hensyn.

2 Regress ved personskade

2.1 Skl. § 3-7, nr.1

Skadeserstatningsloven § 3-7, nr.1, 2.pktm., jmf. 1. pktm. legger vesentlige begrensninger på forsikringsselskapenes muligheter til å søke regress hos ansvarlig skadevolder for utbetalinger de har foretatt som følge av en personskade: forsikringsselskapet *”kan ikke kreve regress hos den ansvarlige for”* forsikringsselskapets *”utgifter og ansvar på grunn av skaden, med mindre denne er voldt forsettlig av den erstatningsansvarlige selv”*. Den mest åpenbare begrensningen ligger i vilkåret om at skadevolder må ha voldt skaden forsettlig, men som det vil gå frem av den videre fremstillingen foreligger det også andre vilkår som må være oppfylt for at selskapene skal kunne kreve regress.

2.1.1 ”personskadeforsikring”

Det første spørsmålet som reiser seg er hva som ligger i uttrykket *”personskadeforsikring”*. I forarbeidene til skl. er det som typiske personskadeforsikringer nevnt livsforsikring, ulykkesforsikring og sykeforsikring, for eksempel på side 19 i NOU 1977: 33, om endringer i erstatningslovgivningen (heretter kalt NOU 1977: 33). Skulle det finnes eller komme andre typer forsikringer som gir utbetaling etter en personskade vil de etter ordlyden i § 3-7 også ha samme begrensninger i regressadgangen. Det er forsikringsprodukter som er bygget opp av flere elementer der det gis erstatning for både ting- og personskader, typisk reiseforsikring. Her må man se hvert enkelt element for seg og la de som omfatter personskader reguleres av § 3-7 og tingskader av skl. kap. 4. Det er sterke reelle hensyn for dette: selskapene skal ikke kunne omgå regressbegrensningene bare ved å sette sammen forsikringsprodukter på en bestemt måte.

Etter overskriften i skl. kapittel 3 gjelder reglene erstatning for skade på person. Denne ordlyden kan tyde på at når et forsikringsselskap har foretatt utbetalinger som følge av en personskade skal reglene i skl. kapittel 3 gjelde. I forarbeidene, Inst. O.

nr. 92, 1984-85, Innstilling til fra justiskomiteen om lov om endringer i erstatningslovgivningen (heretter kalt Innst. O. nr. 92) s.4, sies det at bestemmelsen ”ikke bør omfatte ansvarsforsikringsselskapets regress mot den som er endelig ansvarlig for skaden”. Av dette kan man slutte at selskapenes regress ved ansvarsforsikring ikke reguleres av § 3-7, nr. 1.

Spørsmålet blir da hvor grensen mellom personskadeforsikring og ansvarsforsikring skal settes. I mange tilfeller er dette uproblematisk der det foreligger en personforsikring og den ikke er betinget av at det finnes noen ansvarlige skadevoldere hvis ansvar er dekket. Problemet oppstår der forsikringsordninger har elementer av både personforsikring og ansvarsforsikringer. Et eksempel i så måte er den lovpålagte yrkesskadeforsikringen. Dette er en ansvarsforsikring for arbeidsgiver da den fritar denne for ansvar, bortsett fra ved forsettlig voldt skade, jmf yforsl. § 8, 1. ledd, 1. pktm. og 2. ledd, 1. pktm. Yrkesskadeforsikringen kommer til utbetaling også i de tilfellene der arbeidsgiver ikke ville vært ansvarlig etter alminnelig erstatningsrett, jmf. yforsl. § 3, 1. ledd, 2. pktm. I de tilfeller yrkesskadeforsikringen dekker arbeidsgivers ansvar er det en ansvarsforsikring og utover det vil det være en personskadeforsikring til fordel for arbeidstakere. For yrkesskadeforsikringens del er ikke denne problemstillingen av betydning da regressen er spesielt regulert i § 8, 2. og 3. ledd. Når det ikke er spesielle regressregler for en type forsikring kommer imidlertid spørsmålet på spissen. En nærliggende tanke er her, som ellers i norsk rett, at man skjærer igjennom og ser på realiteten; regressadgangen for de elementer som omfatter et vern mot erstatningsansvar er ikke regulert i skl. § 3-7, nr. 1, mens de elementer som har karakter av personforsikring der er regressadgangen begrenset av § 3-7, nr. 1. Som tidligere nevnt vil jeg ikke behandle regress etter utbetalinger under en ansvarsforsikring så jeg går ikke nærmere inn på det her.

Man kan også merke seg at skille mellom livs- og skadeforsikringsselskaper i lov av 10. juni 1988, nr. 39, forsikringsvirksomhetsloven (heretter kalt forsvl.) ikke har samme inndeling i forhold til forsikringstype som regressreglene i skadeserstatningsloven, jmf. forsvl. § 1-2, 1. og 3. ledd. Et livsforsikringsselskap vil kun ha sin regressadgang begrenset av skl. § 3-7, men et skadeforsikringsselskap vil, avhengig av forsikringsprodukt, kunne være regulert av reglene både i skl. kapittel 3

og 4 om henholdsvis personskadeforsikring og forsikring for tingsskade (og annen formueskade).

2.1.2 krav til forsett

I skl. § 3-7, nr. 1 er det et krav om at skaden skal være voldt forsettlig for at forsikringsselskapet skal ha regressadgang mot ansvarlig skadevolder. Spørsmålet er da hva som skal til for at skaden er å anse som forsettlig voldt.

I forarbeidene til endringene i skadeserstatningsloven i 1985 er det ingen uttalelser om hva som ligger i begrepet forsett. Så vidt vites er det heller ikke noe publisert rettspraksis som knytter seg til forsettsbegrepet i skl. § 3-7, nr.1. I erstatningsretten generelt er det også sparsomt med kilder som sier noe om forsettsbegrepet da denne skyldgraden normalt ikke har rettslige virkninger i spørsmålet om skadevolder er erstatningsansvarlig eller ikke.

Imidlertid finnes det noen uttalelser i juridisk litteratur som sier noe om forsettsbegrepet i erstatningsrettslig sammenheng. I Nygaard 2000, s. 206 likestiller forsettsbegrepet i erstatningsretten med det samme begrepet i strafferetten. På side 211 har Nygaard formelert seg slik: *"Innhaldet i omgrepet forsett er at han hadde kunnskap om den relevante situasjonen og at han visste eller pårekna at skaden ville skje, og likevel ikkje handla annleis."* I Lødrup 1999, s. 123 uttrykker han seg om forsettsbegrepet på denne måten: *"En skade er voldt forsettlig hvis skadevolderen var seg bevisst eller må ha innsett at skaden med stor sannsynlighet ville inntre som følge av hans handling, og likevel valgte å gjennomføre handlingen."* Lødrup sier ikke noe eksplisitt om forholdet til det samme begrepet i strafferetten, men bruker i stor grad samme formuleringer. For eksempel i NOU 2002: 4, Ny straffelov, s. 476, forslag til § 3-9, er forsett bl.a. definert som *"når noen ... handler med bevissthet om at handlingen sikkert eller mest sannsynlig oppfyller gjerningsbeskrivelsen i straffebudet."* På bakgrunn av dette er det rimelig å anta at man i stor grad kan trekke veksler på det som er fastlagt om forsettsbegrepet i strafferetten. Jeg kommer ikke nærmere inn på det her, men viser til det som er sagt om emne i juridisk litteratur, for eksempel i Andenæs 1997, s. 215 flg.

Selv om forsettsbegrepet tolkes på samme måte i erstatningsretten og strafferetten vil jeg minne om at det i praksis vil være stor forskjell når man sammenligner konsekvensene for skadevolder. Jeg tenker her på at beviskravet i strafferetten er mye strengere enn i erstatningsretten. I erstatningsretten er den alminnelige hovedregel at det må foreligge sannsynlighetsovervekt for at skadevolder skal bli ansvarlig. Imidlertid kan det tyde på at domstolen har motforestillinger mot å pålegge ansvar på bakgrunn av en ren sannsynlighetsovervekt der de må ta stilling til forhold som gjør at den det gjelder, skadevolderen, er sterkt å bebreide. Her er det vært satt krav til en kvalifisert sannsynlighetsovervekt. Som eksempel kan jeg vise til Rt.1985, s. 211 der spørsmålet var om forsikringsselskapet kunne nekte å utbetale erstatning med den anførte begrunnelse at en brann var forsettlig påsatt. For at dette skulle føre frem uttalte Høyesterett at da ”... *må det foreligge en sterk overvekt av sannsynlighet for at A forsettlig har forårsaket brannen ...*”, dommens side 214. På bakgrunn av dette er det rimelig å anta at en domstol vil kreve kvalifisert sannsynlighetsovervekt for å konkludere med at en personskafe er voldt ved forsett. Beviskravet vil imidlertid ikke være så strengt som i en straffesak noe som også går frem av samme dom der det sies ”...*det må kreves et meget sterkt bevis for å komme til et slikt resultat (forsettlig brannstiftelse), selv om man ikke fullt ut kan kreve samme styrke til beviset som i en straffesak*”, dommens side 225. Dette er et sitat fra byrettens dom, men Høyesterett synes å ha sluttet seg til dette. Det går ikke eksplisitt frem av Høyesteretts begrunnelse om de anså forsikringstakeren for å ha opptrådt ved svik eller forsett, men førstvoterende er inne på at forsikringstakeren kan ha opptrådt svikaktig da det på side 217 i dommen sies at ”... *A kan ha hatt en sterk økonomisk interesse i at eiendommen brant. Kjøpesummen var lav, og forsikringssummen høy*”. Det virker ikke som om Høyesterett mener det vil være forskjellig krav til bevis for svik og forsett da det ellers ville vært naturlig og tatt denne problemstillingen opp i saken.

2.1.3 ”den erstatningsansvarlige selv”

I skl. § 3-7, nr.1 er kravet for adgangen til å søke regress at forsett er utvist av ”*den erstatningsansvarlige selv*”. Det er ikke innlysende hvem denne erstatningsansvarlige selv er, er det enhver fysisk og juridisk person som er erstatningsansvarlig, for eksempel der en arbeidsgiver blir ansvarlig for en arbeidstakers forsettlige skadeforvoldelse eller peker uttrykket ”*selv*” på at det bare

er den personlige skadevolder det kan kreves regress av? Etter bestemmelsens ordlyd kan det tyde på at det bare er den sistnevnte personkrets som selskapene kan rette regresskrav mot. Hvis lovgiver hadde ment at regressen skulle kunne rettes mot enhver erstatningsansvarlig kunne man nøyde seg med uttrykket ”den erstatningsansvarlige” uten å legge til ”*selv*”. I forarbeidene er dette ikke kommentert eksplisitt, i NOU 1977: 33 var ikke ”*selv*” med i lovforslaget, men ordet kom inn i Ot.prp. nr. 60 (1980-1981), Om lov om endringer i erstatningslovgivningen for så vidt gjelder lemping av erstatningsansvar, forsikringsgivers regressrett m m, uten at det ble nærmere kommentert.

En av begrunnelsene for at man ikke skulle avskjære regressadgangen fullstendig var av hensyn til den alminnelige rettsfølelse. Lovgiver var av den oppfatning at ”... *folks rettferdsforestillinger bør tillegges atskillig vekt. Folk vil trolig mene at den som har voldt skade eller tap, bør få merke dette i form av erstatningsansvar eller regressansvar når vedkommende har utvist grovere skyld*”, jmf. NOU 1977: 33, s.24. Denne uttalelsen kommer i forbindelse med regressreglene for tingsskade, men man må kunne anta at det samme forhold gjør seg gjeldene ved personskader. Når forarbeidene vektlegger dette er det grunn til å tro at det er den personlige skadevolder man har i tankene. Det ville neppe være i tråd med folks rettferdsforestillinger at en skadevolder skulle slippe unna ansvaret fordi eksempelvis arbeidsgiveren ble regressansvarlig overfor selskapet.

Lødrup er også inne på dette når han sier ”Når regress gjøres gjeldene overfor en som har voldt skaden forsettlig er dette et personlig ansvar for ham – regresskravet kan ikke rettes mot arbeidsgiver eller forsikringsgiver etter en ansvarsforsikring...”, jmf. Lødrup 1999, s. 76. Lødrup gir ingen nærmere redegjørelse for dette, men det er mulig han har en litt annen vinkling enn folks rettferdsforestillinger da han på samme side sier at ”... tanken er at dette ansvaret skal virke preventivt”.

På bakgrunn av dette er det nærliggende å anta at med uttrykket ”*den erstatningsansvarlige selv*” har meningen vært å begrense regressadgangen til den personlige skadevolder. Det kan imidlertid godt være at den aktuelle person er en juridisk person, for eksempel et aksjeselskap. I disse tilfellene vil den juridiske personen ved skader voldt av fysiske personer som kan identifiseres med denne

juridiske personen være omfattet av uttrykket. I forarbeidene går ikke dette eksplisitt frem, men i Ot.prp. nr. 75 er det uttalelser som tyder på en slik forståelse. På side 63 i står det ”(d)ette gjelder ... forsett eller uaktsomhet av vedkommende selv, herunder også organansvaret”. Denne uttalelsen gjelder ikke direkte § 3-7, nr. 1, men kan tyde på at når lovens ordlyd bruker betegnelsen ”den erstatningsansvarlige selv” innbefatter dette også det såkalte organansvaret. Nygaard synes å være av samme oppfatning på side 224 i Nygaard 2000 der han i forbindelse med arbeidsgiveransvaret skriver at ”... den juridiske personen kan bli personleg ansvarleg på skyldgrunnlag. ... Visse personar som står øverst i styringa blir vanlegvis rekna for å handla i egenskap av den juridiske personene. Dei blir identifisert med den”. Selv om det her er snakk om arbeidsgiveransvaret virker det som om Nygaard mener at det samme gjelder for bl.a. skl. § 3-7, nr. 1 og § 4-2, bokstav a) da han også på side 224 nevner disse bestemmelsene i denne sammenheng. Jeg går ikke vider inn på hvilke personkategorier som omfattes av organansvaret, men viser til litteraturen om temaet, for eksempel Nygaard 2000, side 224 flg.

2.1.4 Kravet i siste pktm.

I skl. § 3-7, nr.1, siste pktm. er det ytterligere et krav for forsikringsselskapets regressadgang. Skadevolder kan bare kreves for regress i den utstrekning ytelser fra selskapet tillegges betydning ved utmåling av erstatningen. Det man umiddelbart kan fastslå er at der skadevolder ikke har fått sitt ansvar begrenset på noen måte, som følge av utbetalinger fra selskapet, foreligger det ikke regressadgang mot skadevolder. Generelt er de fradrag i erstatningen en skadevolder kan foreta regulert av skl. § 3-1, 3.ledd. Disse reglene begrenser i stor grad skadevolders fradragsmuligheter i de tilfeller skadelidte har mottatt erstatning fra et forsikringsselskap i anledning skaden. Skl. § 3-7, nr. 1, siste pktm. viser til § 3-1, 3.ledd. Spørsmålet som da reiser seg er om det er sammenfallende regler for når det foreligger regressadgang og når en skadevolder kan kreve fradrag for utbetalte forsikringsytelser. Lovteksten er ikke klar da den bare viser til § 3-1, 3. ledd i en parentes, den sier ikke at reglene i § 3-1, 3.ledd skal gjelde tilsvarende. Det er mest nærliggende er at paragrafen viser til § 3-1. 3.ledd fordi det her er regler om fradrag i ansvaret og at det i hvert fall er regressadgang i disse tilfellene. For øvrig i lovteksten i § 3-7, nr. 1, siste pktm. sies bare at regressretten er begrenset til de

tilfeller der ytelsene tillegges betydning ved utmålingen. Isolert sett kan dette tyde på at der skadevolder rent faktisk har fått redusert omfanget av sitt erstatningsansvar som følge av en forsikringsutbetaling har selskapet regressadgang selv om skadevolder selv ikke kunne gjort fradrag etter reglene i § 3-1, 3.ledd. For at det skal være relevant å se nærmere på denne problemstillingen må det foreligge tilfeller der denne type situasjonen kan oppstå. I personforsikring er det vanlig å operere med to typer forsikring; sumforsikring og forsikring der det beløp selskapet skal utbetale er refusjon for pådratte utgifter og faktiske tap (forsikring som har preg av virkelig skadeserstatning). En sumforsikring er der utbetalingen fra selskapet er et på forhånd fastsatt beløp, uavhengig av det konkrete tap som er oppstått som følge av skaden. Den andre type forsikring er der erstatningen skal dekke direkte tapsposter som for eksempel behandlingsutgifter og tapt inntekt. Under en sumforsikring der premien ikke er betalt av skadevolder vil bare kunne redusere skadevolders ansvar etter skl. § 3-1, 3.ledd, 2. pktm. og det vil følgelig bare kunne kreves regress i samme omfang som det eventuelle reduserte ansvaret. Dette er det såkalte kanfradraget, men adgangen til å redusere sitt ansvar etter denne bestemmelsen skal det i praksis mye til før en skadevolder vil kunne gjøre seg bruk av. For den andre kategorien av forsikringer kan det være mer usikkert hva som er gjeldene rett. Hvis skadevolder har betalt premien for forsikringen ville han kunne kreve fradrag i sitt erstatningsansvar etter skl. § 3-1, 3.ledd, 1.pktm. Dette har han normalt ikke gjort slik at fradrag ikke kan kreves og det foreligger følgelig heller ikke regressadgang. Det mest nærliggende eksempel her er at arbeidsgiver tegner en forsikring for sine ansatte, men i de fleste tilfeller der arbeidsgiveren kan bli ansvarlig overfor sine arbeidstakere vil yrkesskadeforsikringen dekke dette ansvaret og regress i disse tilfellene er som nevnt tidligere i fremstillingen spesielt regulert i yforsl. § 8 slik at reglene i skl. § 3-7 ikke får anvendelse her. Det kan imidlertid synes urimelig å avskjære regressadgangen i de tilfellene der et forsikringsselskap har utbetalt erstatning til skadelidte som skal dekke konkrete tap som følger av skaden. Selv om skadevolder ikke ville kunne kreve fradrag i sitt erstatningsoppgjør vil vedkommendes ansvar rent faktisk ha blitt redusert som følge av at skadelidte har fått erstattet (noe av) tapet og har et mindre udekket tap han kan kreve skadevolder for. En slik forsikring har i sin karakter mer til felles med tingsskadeerstatning en personsskadeerstatning da erstatningsutbetalingen fra selskapet vil ha sitt grunnlag i et konkret tap. Ved tingsskader vil forsikringsselskapet ha sin regressrett i behold

ved forsettlig (og grovt uaktsomt) fremkallelse av skaden, jmf. skl. § 4-3, jmf. § 4-2, nr.1, bokstav a).

I forarbeidene til skadeserstatningsloven er forholdet mellom regressadgangen for forsikringsselskapet og fradragretten for skadevolder ikke utdypet i særlig grad. I Ot.prp. nr. 75 antar departementet på side 61 *”at den erstatningsansvarliges regressansvar overfor forsikringsselskapet bør være begrenset til den del av forsikringsbeløpet som faktisk er trukket fra i hans eget ansvar overfor skadelidte”*. Ut i fra denne uttalelsen kan det virke som om regressadgangen ikke skal ha noe større omfang enn det skadevolder har rett til å trekke fra i henhold til skl. § 3-1, 3.ledd. Med bakgrunn i den sammenheng denne uttalelsen står i virker det imidlertid som om dette skal gjelde ved sumforsikringer og ikke i de tilfeller der skadevolder rent faktisk har fått redusert ansvaret som følge av at selskapet har erstattet konkrete tap. Før den siterte uttalelse sies det at forsikringer som har preg av virkelig skadeserstatning forekommer svært sjelden og det virker som om man i den videre drøftelsen ikke har denne type forsikringer i tankene.

Denne problemstillingen har etter det jeg kan se ikke vært oppe i rettspraksis. Imidlertid er det uttalt i Rt. 1999, s.711 (Bryggesådommen) at hovedregelen ved personskade *”etter skadeserstatningsloven §3-7 nr 1 (er) at det ikke kan kreves regress for utbetalte skadeforsikringsytelser (antar at Høyesterett mener personforsikringsytelser) med mindre skaden er voldt forsettlig. Regressretten går dessuten aldri lenger enn forsikringsytelsen er ført til fradrag etter lovens §3-1 tredje ledd ved utmålingen av skadelidtes tap”*, dommens side 715. Det kan være tvil om hvor mye man skal legge i dette, for det første er det en obiter dicta-uttalelse da det var forståelsen av skl. § 3-7, nr. 3 som var omtvistet i saken. For det andre virker det som om Høyesterett ikke utelukker at resultatet i et konkret tilfelle skulle kunne bli et annet da de på generelt grunnlag uttaler at dette er hovedregelen.

Et annet moment som taler imot fullt sammenfall mellom regressreglene og fradragsreglene er at i § 3-7, nr. 1 er et av kriteriene for regressadgangen at skadevolder har opptrådt forsettlig, mens fradragsmuligheten etter § 3-1, 3. ledd ikke er betinget av en bestemt skyldgrad. Dette vil tale for at regressadgangen for selskapet er videre enn retten til fradrag for skadevolder.

Et moment som taler for et sammenfall i reglene er at selskapene ved premiefastsettelsen har tatt med i sine kalkulasjoner at noen skader kan bli voldt av en forsettlig skadevolder, jmf. NOU 1977: 33, s. 23-24. En mulig synsvinkel er at selskapet uberettiget får dekket denne risikoen to ganger, først ved premieinntekten og så ved regressen. Vekten av dette momentet svekkes ved at det ikke er skadevolder som har betalt premien og at en eventuell regress er en følge av forhold som sterkt er å bebreide skadevolder. Det kan også tenkes at selskapet har kalkulert med en regressadgang slik at forsikringspremien er lavere enn den ville vært uten denne muligheten.

Konklusjonen er ikke klar, men jeg antar det på bakgrunn av redegjørelsen ovenfor skulle være mulig å argumentere for at et forsikringsselskap, etter regelen i skl. § 3-7, nr. 1, skal kunne kreve regress av en skadevolder som har handlet med forsett med de beløp som er utbetalt for å erstatte konkrete tap selv om det ikke foreligger en rett for skadevolder til fradrag etter skl. § 3-1, 3. ledd. Det forutsettes da at skadelidte ikke rent faktisk har fått erstattet de samme tapene av skadevolder. Det er sikker rett at skadevolder uansett ikke skal måtte erstatte tapet mer enn én gang.

2.2 Skl. § 3-7, nr. 3

I de tilfeller der arbeidsgiver til skadelidte har tegnet forsikring er forsikringsselskapene gitt en videre adgang til å søke regress hos ansvarlig skadevolder. Dette er det gitt nærmere regler om i skl. § 3-7, nr.3 og bestemmelsesordlyd tyder på at dette er et unntak fra regelen i nr.1. Hvis lovgivers mening hadde vært at regressretten etter nr. 3 skulle være begrenset på samme måte som etter nr. 1 ville det ikke hatt noen hensikt å gi en slik regel. Det er i nr. 3 ikke gitt noe uttrykk for hvilket omfang regressadgangen til selskapene skal ha og det vil da være rimelig å anta at i de tilfeller regressen har sitt grunnlag i nr.3 følger regressadgangen av de alminnelige regressregler. Som nevnt i pkt. 1.2 er utgangspunktet i norsk rett at den som dekker en skadelidts tap kan søke regress hos den som er ansvarlig for skaden. Jeg vil i det følgende gå nærmere inn på de enkelte deler av skl. § 3-7, nr. 3 og det underliggende spørsmål er om det på bakgrunn av andre rettskilder må gjøres innskrenkninger i dette utgangspunktet.

2.2.1 Bare forsikringer tegnet av arbeidsgiver

Utvidelsen av regressadgangen i skl. § 3-7, nr. 3 gjelder bare der det er en arbeidsgiver som har tegnet forsikringen. Eventuelle regressklausuler vil ikke ha noen virkning i private tegnede forsikringer eller i (kollektive) forsikringer tegnet av foreninger eller arbeidstakerorganisasjoner. Det er for eksempel meget vanlig at LO-tilsluttede organisasjoner har kollektive avtaler for sine medlemmer, men her vil det ikke være adgang til å avtale regressadgang mot ansvarlig skadevolder.

Tvil kan oppstå der arbeidsgiver er forsikringstaker, men det for arbeidstaker er frivillig om vedkommende vil være med i ordningen og om det må betales en form for premie til arbeidsgiver direkte eller i form av lønnstrekk. Skulle dette være forsikring tegnet av arbeidsgiver vil det ha klare likhetstrekk med en privat tegnet forsikring og arbeidsgiver står bare som en type formidler og mellomledd. Ut i fra reelle hensyn bør man kunne skjære igjennom å se på realiteten i forholdet: et selskap bør ikke kunne omgå den sterke regressbegrensningen i skl. § 3-7, nr. 1 ved å bruke arbeidsgiver som mellomledd for å kunne benytte seg av § 3-7, nr. 3. Der arbeidsgiver reelt sett betaler premien vil dette medføre at premien blir tillagt inntekten til arbeidstaker. Dette er rent skattemessige forhold og kan ikke ha betydning for spørsmålet om det er arbeidsgiver eller arbeidstaker som er premiebetaler og dermed ikke bestemmende for om regressadgangen i § 3-7, nr. 3 kan benyttes.

Et annet forhold som kan medføre tvil er om den forsikringen gjelder til fordel for er arbeidstaker. Jeg kommer ikke inn på hvilke vilkår som må foreligge for at man skal kunne si at det foreligger et arbeidsgiver- arbeidstakerforhold, men jeg antar det vil være nærliggende å anvende arbeidstakerbegrepet i skl. § 2-1, nr. 2 som en retningslinje da man her har en definisjon av dette begrepet i loven selv om kapittel 2 gjelder andre forhold enn selskapenes regressadgang. Det kan forekomme situasjoner der det ikke foreligger et arbeidstakerforhold, men at vedkommende likevel er omfattet av forsikringen, for eksempel ved at man figurerer på en navneliste over de personer som er omfattet av ordningen. Også her må man kunne gå direkte på realiteten og gi selskapet regressadgang for de personer som reelt er arbeidstakere og avskjære adgangen for eventuelt andre som er med i forsikringen.

2.2.2 Forbehold i forsikringsavtalen

For at selskapet skal kunne kreve regress er det en forutsetning at det er tatt forbehold om det i forsikringsavtalen. I loven er dette uttrykt slik ”... *kan selskapet forbeholde seg rett til regress...*”. I hvilken grad det er tatt et slikt forbehold må avgjøres ut i fra prinsippene om avtaletolkning og ofte med de særregler som gjelder for standardvilkår da slike regressklausuler typisk er inntatt i de på forhånd utformede forsikringsvilkår. Jeg kommer ikke nærmere inn på disse reglene om avtaletolkning utover å nevne den såkalte uklarhetsregelen som bl.a. sier at en avtale bør tolkes mot den part som har ansvaret for uklarheten, jmf. Hov 2002, s.158. I forsikringsavtaler vil det normalt være selskapet som har utformet vilkårene slik at det er selskapet som normalt bør bære belastningen ved uklare regressklausuler ved at regressadgangen avskjæres. Dette virker for øvrig i praksis ikke som et stort problem etter (manglende) rettspraksis å dømme. For nærmere om dette temaet viser jeg til litteraturen på området, for eksempel Hov 2002, kapittel 6, s.143 flg. og for mer spesielt om forsikringsavtaler; se Bull 2000, kapittel 2, underkapittel 4 – 6, side 100 flg.

2.2.3 ”forsikring”

Det er særlig begrepet ”*forsikring*” som har skapt usikkerhet i skl. § 3-7, nr. 3. Spørsmålet som er stilt er om begrepet skal tolkes innskrenkende. Etter ordlyden er det ingen begrensning i hvilken type forsikring som er omfattet utover at bestemmelsen står i lovens kapittel 3 som omfatter skade på person og at det følgelig må foreligge en personforsikring. Man kan tenke seg at det bare skulle kunne være bestemte typer forsikringer eller tapskategorier der regressadgangen gjaldt, som kun for utbetalinger som har preg av virkelig skadeserstatning og ikke for sumforsikringer. Man kan også tenke seg at det er en forutsetning for regress at skaden må ha skjedd i forbindelse med arbeid for arbeidsgiver (forsikringstaker). Hvis bestemmelsen bare skulle gjelde der skaden skjedde i forbindelse med arbeidet ville den ha mistet det meste av sin betydning i og med at yrkesskadeforsikringsloven ble vedtatt. Som nevnt vil jeg i liten grad behandle regressreglene i ansvarsforsikring, herunder yrkesskadeforsikringen, slik at jeg i fortsettelsen forutsetter at skaden er av en slik karakter at den ikke faller inn under yrkesskadeforsikringsloven. Og en problemstilling blir om det bare er dagens yrkesskadeforsikring etter loven som skl. 3-7, nr. 3 gjelder for.

I forarbeidene til endringene i skadeserstatningsloven i 1985 kom regressadgangen etter § 3-7, nr. 3 først inn i lovforslaget ved Innst. O. nr. 92. I denne innstillingen er det på side 4 vist til et brev fra Norges forsikringsforbund der de stiller spørsmålstegn om den sterkt begrensede regressadgangen etter § 3-7, nr. 1 også bør gjelde for forsikringer med elementer av bl.a. sykeforsikringer og ulykkesforsikringer, såkalte trygghetsforsikringer. ”Disse sosialt viktige forsikringer må ha mulighet for full regress for å unngå at forsikringsdekninger blir unødige dyre for norske bedrifter. Forsikringsforbundet ber om at lovteksten uttrykkelig nevner at regressretten for disse forsikringene ikke berøres av § 3-7, første ledd”. Det virker som om komitéen er enige i dette og foreslår at en bestemmelse som den nåværende § 3-7, nr. 3 tas inn i loven. Komitéen sier ikke noe eksplisitt om bestemmelsen bare skal gjelde trygghetsforsikringer eller om det skal gis regressadgang også for andre typer forsikringer. På denne bakgrunn er det vanskelig å se om lovgiver bare har ment at nr. 3 skal gjelde ved disse trygghetsforsikringene eller om det skal gjelde mer generelt. Hvis det forutsettes at det bare skulle foreligge regressadgang ved trygghetsforsikringer ville det by på problemer med avgrensningen mot andre forsikringer. Selve begrepet trygghetsforsikring kan ikke sies å ha et fast meningsinnhold og i vid forstand kan man hevde at all forsikring er trygghetsforsikring da nettopp hovedformålet for de fleste når de tegner forsikring er å sikre seg trygghet. Også dette taler for at begrepet forsikring ikke tolkes innskrenkende.

I innlegget fra Helen Bøsterud i debatten om erstatningslovgivningen, 11. juni 1985 (Forhandlinger i Odelstinget nr. 76, 1985, s.1078) sier hun at komitéen har ”funnet det riktig å innføre full regressrett for de forsikringer arbeidsgiver har tegnet for de ansatte, uansett disse forsikrings rettslige karakter”. Denne uttalelsen peker klart i retning av at det ikke skal innfortolkes noen innskrenkninger i begrepet ”forsikring” i § 3-7, nr. 3. Med andre ord at regressadgang skal foreligge uansett type forsikring og tapskategorier. Selv om mange av elementer i trygghetsforsikringen var en forløper til yrkesskadeforsikringen ser det ikke ut til at det bare var denne type forsikringer som § 3-7, nr. 3 var ment å skulle regulere.

I rettspraksis har det særlig en høyesterettsdom som sier noe om forståelsen av forsikringsbegrepet. Rt. 1999, s. 711 (Bryggesådommen) gjaldt spørsmålet om skl. § 3-7, nr. 3 omfatter ulykkesskadeytelser under en såkalt personalkasko som var tegnet av arbeidsgiver. Det var i saken anført av saksøker at § 3-7, nr. 3 bare skulle gjelde forsikringsytelser ved yrkesskade og ikke ved skader skjedd på fritiden som tilfellet var her. Retten begynner med å fastslå at lovforarbeidene ikke gir ”*støtte for at lovbestemmelsen skal tolkes innskrenkende*” og at personalkaskoforsikringen klart faller innenfor rammen av lovteksten. Dernest ser den nærmere på om det er andre hensyn som kan tale for en annen løsning, jmf. dommens side 716. Retten så det slik at ”*personalkaskoforsikringen er en videreutviklet forsikringsordning til erstatning for trygghetsforsikringen*” og at ”(d)e opplysninger som er lagt frem om trygghetsforsikringen” ikke gir ”*noe reelt grunnlag for å tolke skadeserstatningsloven § 3-7 nr 3 innskrenkende for så vidt gjelder ulykkesskadeytelser når forsikringen er arbeidsgivertegnet*”, dommens side 717. De finner med andre ord ikke andre hensyn som endrer utgangspunktet etter ordlyden i bestemmelsen. Dommen har en noe begrenset prejudikatsverdi da retten uttaler at personalkaskoen langt på vei har karakter av reel skadeforsikring og at man ”*står overfor ytelser som har ”preg av virkelig skadeserstatning”*”. Det Høyesterett har avgjort i saken er at det foreligger regressadgang i henhold til § 3-7, nr. 3 når forsikringen det gjelder er en forsikring som er en videreutvikling av trygghetsforsikringen og ytelsene skal dekke konkrete tap, selv om tapene blir noe skjematisk utmålt. Det går frem av dommen på side 713 at ankemotparten (selskapet) erkjenner at bestemmelsen ikke antas å gjelde ved rene sumforsikringer. Retten tok derfor ikke standpunkt til spørsmålet om det foreligger regressadgang for sumforsikringer da det ikke var omtvistet slik at dette spørsmålet fremdeles står åpent.

I juridisk teori er det sparsomt med eksplisitte uttalelser om begrepet ”*forsikring*” i skl. § 3-7, nr. 3 skal i tolkes innskrenkende. I Lødrup 1999, s. 77 sier han noe om denne bestemmelsen, men der omtaler han bare de typer forsikringer som skal dekke reelle tap og det virker ikke som om han tar stilling til om sumforsikringer bør bortfortolkes fra paragrafen.

På bakgrunn av dette virker det som det er enighet om at forsikringsbegrepet omfatter forsikringer som har preg av virkelig skadeserstatning, d.v.s. erstatning som skal dekke faktiske tap, men at rettstilstanden er usikker når det kommer til sumforsikringer.

Ser man på reelle hensyn i forhold til regressadgang ved sumforsikringer kan man først konstatere at skadevolder eller dennes ansvarsforsikringsselskap normalt ikke har noen økonomisk interesse i om et forsikringsselskap gis regressrett eller ikke. Utgangspunktet er at skadevolder uansett ikke skal bli ansvarlig i større omfang enn det vedkommende ville blitt direkte overfor skadelidte. I Innst. O. nr. 92, s. 4 er det angitt at selskapet ikke kan kreve regress for et større beløp enn det skadelidte selv kunne kreve av skadevolderen. Dette er ikke begrunnet nærmere, men man kan stille spørsmålsteget om dette skal medføre riktighet i en hver situasjon. Problemet oppstår der skadevolder har krav på å gjøre fradrag i sitt ansvar etter reglene i skl. § 3-1, 3. ledd, 2. pktm. og selskapet krever regress også for dette fradraget, d.v.s at skadevolder må erstatte det fulle tap selv om han i utgangspunktet har en fradragsrett. På den ene siden kan man anføre at det er en tilfeldig fordel for skadevolder at skadelidte er dekket under en forsikring som vedkommende kan kreve fradrag for i sitt ansvar. På den annen side er det en tilfeldig ulempe for skadevolder at den forsikringen han legger til grunn i sitt krav om redusert ansvar er en forsikring tegnet av skadelidtes arbeidsgiver og at det i forsikringsavtalen er inntatt en regressklausul. Synspunktet man kan fremsette er at godtar man regress i slike tilfeller får skadevolder en dårligere stilling enn han ville hatt ellers og dette som følge av en avtale vedkommende ikke er part i. Det at skadevolder er gitt en tilfeldig fordel har lovgiver godtatt nettopp ved at regelen i § 3-1, 3.ledd, 2.pktm. ble gitt. På den annen side er argumenter for regressrett at skadevolder, for en fradragsrett, er helt avhengig av at det foreligger en forsikringsavtale han ikke er part i. Man kan hevde at konsekvensen av dette er at også skadevolder må forholde seg til avtalen slik den er. Det ville gitt urimelige utslag hvis skadevolder kunne påberope seg deler av en forsikringsavtale, utbetalingen, men ikke behøvde å ta hensyn til den delen av avtalen som hjemler regressretten.

Som en konklusjon på dette spørsmålet vil jeg hevde at det foreligger sterke hensyn som taler for en regressadgang mot en skadevolder også for det beløp som han i utgangspunktet kan kreve fradrag for etter kan-regelen i § 3-1, 3.ledd.

Ser man bort fra dette spørsmålet blir virkningen at det som oftest er skadelidte som har interesse av at regressadgangen begrenses i størst mulig grad da vedkommende totalt fra skadevolder og selskapet vil få utbetalt et større beløp i erstatning enn det reelle tapet som følger av skaden. M.a.o. kan selskapet kreve regress av ansvarlig skadevolder vil dennes ansvar overfor skadelidte reduseres tilsvarende. I det følgende er det derfor først og fremst virkningen av regress i forhold til skadelidte som vil stå i fokus.

Et hensyn som er ansett som relevant i spørsmålet om det foreligger regressadgang er å se på bakgrunnen for at selskapet og arbeidsgivere har inngått en avtale med regresshjæmmel. Det er fokusert på at forsikringen kan bli rimeligere da forsikringssummen bare kommer til utbetaling i de tilfellene det ikke foreligger en ansvarlig skadevolder som kravet om erstatning kan rettes mot. I dette ligger det at utbetalingen rent faktisk kan komme fra selskapet uansett om det finnes en ansvarlig skadevolder eller ikke, men at selskapet kan søke regress i de tilfellene en slik finnes med den følge at skadelidtes krav mot skadevolderen reduseres tilsvarende. Er forsikringssummen som selskapet er forpliktet til å utbetale større enn det en skadevolder erstatningsrettslig er ansvarlig er det klart at skadelidte har krav på dette beløpet. Dett er momenter som Helen Bøsterud er inne på i innlegget til Odelstingsdebatten 11. juni 1985 der hun trekker inn at forsikringsselskapene antakelig vil bli nødt til å gjennomføre vesentlige premieforhøyelser for arbeidslivets forsikringer og at et middel for å motvirke dette er å innføre full regressrett for arbeidsgiver tegnede forsikringer. I Bryggesådommen på side 717 er Høyesterett inne på det samme der de gjengir kommentarer til trygghetsforsikringen til Samvirke og Storebrand. Her går det frem at forsikringen er ment å dekke skader der ingen ansvarlig skadevolder finnes eller der skaden ikke dekkes av annen forsikring. Man ville med andre ord *”unngå forsikringsordninger som overlapper hverandre og være garantert mot ”huller” i de bestående forsikringsordninger”*. Man ønsket å gi arbeidstakerne dekning 24 timer i døgnet slik at disse ikke skulle risikere å falle mellom to stoler ved at det fantes tidsmessige huller i forsikringene.

Forutsetningen for dette var at arbeidstakerne ikke skulle få dobbelterstatning ved overlappende ordninger slik at selskapet ble gitt adgang til å kreve regress i de tilfeller det fantes en ansvarlig skadevolder.

Når dette er forutsetningene for avtaleinngåelsen kan det vanskelig sees at det skulle være urimelig overfor skadelidte at det kan kreves regress i den grad erstatningen ikke overstiger full erstatning fra ansvarlig skadevolder. Det er altså først når forsikringsutbetalingen blir større enn det ansvarlig skadevolder skal erstatte at skadelidte får mer enn full erstatning. Dette synspunktet vil også gjøre seg gjeldene ved sumforsikringer da det ikke ligger noen forutsetninger om at det bare er overlappinger erstatningspost mot erstatningspost man ønsker å unngå, men tvert i mot er det ved den samlede erstatning man ønsker å unngå overkompensasjon.

Et annet spørsmål som reiser seg i forbindelse med uttrykket forsikring i § 3-7, nr. 3 er om det er et vilkår for regress at det må foreligge såkalt kompensasjonsrelevans mellom de tapsposter skadevolder er ansvarlig for og den utbetaling selskapet er forpliktet til å yte. Hvis det foreligger et slikt krav er et forsikringsselskaps regressadgang begrenset til de tilfellene der forsikringsutbetalingen skal dekke de samme poster som skadevolder er ansvarlig for. Er for eksempel skadevolder ansvarlig for inntektstap må erstatningen fra selskapet også være basert på dette inntektstapet for at det skal foreligge kompensasjonsrelevans. Spørsmålet har vært formulert på den måten at man spør om selskapet kan kreve regress etter post mot post eller etter pakke mot pakke, for eksempel i Oslo tingretts dom av 26.11.2002 (publisert TOSLO -2002-00259). Er regressadgangen basert på post mot post vil det ikke være mulig å kreve regress der det foreligger en sumforsikring da utbetalingen ved en slik forsikring ikke er knyttet opp mot noen spesiell tapspost og uavhengig om det er oppstått noe økonomisk tap overhode. Hvis man har anledning til å kreve regress for pakke mot pakke vil det ikke være noe krav til kompensasjonsrelevans da man bare vil se på om finnes en skadevolder som er ansvarlig for samme skadehendelse og kreve regress av denne for inntil det samlede tap skadevolderen er pliktig til å erstatte. Dette er uavhengig av hvilke tapsposter skadevolder er ansvarlig for og om forsikringsutbetalingen er utmålt på bakgrunn av et konkret tap.

Når man i rettspraksis eller juridisk litteratur behandler spørsmålene om kompensasjonsrelevans er et vilkår for regress og om det skal være regressadgang for sumforsikringer synes det ofte som om dette er to atskilte spørsmål. Imidlertid er disse to problemstillingene delvis to sider av samme sak. Kommer man til at det foreligger et krav til kompensasjonsrelevans i § 3-7, nr. 3 medfører dette at regress for sumforsikringer er avskåret da utbetalinger under en sumforsikring ikke er knyttet til noe konkret tap som utbetalingen skal kompensere for. Det finnes ikke en motsvarende erstatningspost som skadevolder er ansvarlig for. Og hvis man konkluderer med at det ved sumforsikringer ikke er adgang til regress, vil dette medføre at det oppstilles et krav om kompensasjonsrelevans. Synspunktet er at det bare kan kreves regress der det er utbetalt erstatning under en avtale som har preg av virkelig skadeserstatning og da vil det være sammenfall mellom postene som forsikringsselskapet og skadevolder er ansvarlig for. Selv om dette er to spørsmål som henger sammen er det som nevnt bare delvis sammenfall mellom krav til kompensasjonsrelevans og regressforbud for sumforsikringer. For det første er mulig at erstatningsbeløpet er forskjellig for det selskapet er pliktig til å betale og det skadevolder er ansvarlig for. Dette kan komme av at selskapet utmåler etter skjematiske beregninger mens skadevolders ansvar beregnes konkret i hvert enkelt tilfelle. Spørsmålet om kompensasjonsrelevans kommer her opp som et problem der forsikringen bare erstatter noen tapsposter og denne erstatningen er høyere per post enn det skadevolder er ansvarlig for. Kan selskapet i disse tilfellene kreve regress av skadevolder for inntil det totale ansvar skadevolder har eller bare inntil ansvaret post for post? Som nevnt er problemet i noen tilfeller formulert som et spørsmål om selskapet kan kreve regress post for post eller pakke for pakke. I dommen fra Oslo tingrett 26.11.2002 anførte saksøker at regressen var begrenset til post mot post, men saksøkte (selskapet) gjorde gjeldene at regress kunne kreves inntil skadevolders totale ansvar, med andre ord pakke mot pakke.

I rettspraksis er det sparsomt med dommer som uttrykkelig omhandler spørsmålet om kompensasjonsrelevans i forhold til § 3-7, nr. 3. I den ovenfornevnte dom fra Oslo tingrett uttaler retten at *”et generelt krav om såkalt kompensasjonsrelevans ... ikke kan utledes direkte av ordlyden i bestemmelsen (i skl. § 3-7, nr. 3) sammenholdt med forarbeidene. Etter rettens oppfatning taler snarere ordlyden sammenholdt med ordlyden i lovens §3-2 og lovens forarbeider i retning av at det ikke gjelder noen*

slik begrensning i regressadgangen”.. Imidlertid er tingretten enig med skadelidte i at avgjørelser som knytter seg til fradragsreglene i skl. § 3-1 kan ha betydning i forhold til regressreglene i § 3-7, nr. 3. Tingretten viser til Rt. 1993, s. 1538 (Horsengdommen) og Rt. 1993, s. 1547 (Skolanddommen) som de mener i en hvis utstrekning gir uttrykk for et generelt prinsipp om kompensasjonsrelevans, men som det går frem av det ovenfor ble dette ikke avgjørende for resultatet. Hva tingretten mener med at fradragsreglene kan ha betydning i forhold til regressreglene ble det derfor ikke gjort nærmere rede for. Dommen er anket og etter muntlig opplysning fra selskapets prosessfullmektig skal saken opp i Borgarting lagmannsrett i august 2004.

Problemstillingen rundt spørsmålet om kompensasjonsrelevans har (minst) to sider. Det ene er selve tapsposten, d.v.s. at det må være samsvar mellom den tapsposten selskapet er pliktig til å utbetale erstatning for og den tapsposten skadevolder er ansvarlig for. Den andre siden er tapsperioden, m.a.o. ligger det i kravet om kompensasjonsrelevans en forutsetning om at tapspostene må ha oppstått i samme tidsrom? I Horsengdommen fastslås det at i et krav til kompensasjonsrelevans ligger ikke bare et krav om fradrag post for post, men at det også ligger et krav til sammenfall i tid mellom ytelsene det kreves fradrag for i erstatningsansvaret og den periode selskapet er ansvarlig for, jmf. dommens side 1545. Rent konkret gjaldt denne saken fradrag etter skl. § 3-1, 3.ledd og ikke om selskapets regressadgang, men det er ikke omstridt at dette er et generelt prinsipp og at det ville være urimelig at selskapet skulle kunne kreve regress, i praksis trekke fra i sitt oppgjør med skadelidte, erstatning som utbetales og som ikke skal dekke den samme tapsperiode som selskapet er ansvarlig for. Det skulle etter dette være relativt klart at selskapene ikke kan kreve regress for erstatning de har utbetalt når det anførte regressgrunnlaget er et ansvar en skadevolder har som følge av et tap for en annen periode enn det selskapet har erstattet. Dette prinsippet må gjelde selv om det ikke skulle finnes andre begrensninger i regressadgangen etter § 3-7, nr. 3.

I Borgarting lagmannsrett dom av 30.09.2003 (publisert LB-2002-03396) legges det til grunn at sontringen mellom sumforsikring og virkelig skadeserstatning kan være avgjørende for regressspørsmålet og da de i denne saken kom til at det forelå en sumforsikring avskar retten regressadgangen etter skl. § 3-7, nr. 3. Selv om det ikke

sies eksplisitt virker det som om synspunktet er at det foreligger et krav om kompensasjonsrelevans i § 3-7, nr. 3. Lagmannsretten bygger sitt standpunkt på avgjørelsen i Bryggesådommen, men som tidligere beskrevet tok ikke Høyesterett stilling til dette spørsmålet i den saken. I Bryggesådommen måtte de komme til en avgjørelse av om det forelå en sumforsikring eller ikke fordi partene var blitt enige om at det ved en sumforsikring ikke forelå regressadgang. Om dette var en riktig forståelse av regressregelen tok Høyesterett ikke standpunkt til.

I juridisk teori er spørsmålet bl.a. berørt av Nygård og Lødrup. I Nygård 2000, s. 33 virker det som om han mener det er et generelt krav om kompensasjonsrelevans ved regress. Han skriver at det foreligger krav til kompensasjonsrelevans ved fradragsreglene i skl § 3-1, 3. ledd og at ”(d)ette svarar til tidlegare ordning med at frådrag og regress galdt same post, og som framleis gjeld i regresstilfella etter § 3-7”. Imidlertid går Nygård ikke nærmere inn på hvorfor han mener at det samme må gjelde for regresstilfellene og om han mener dette skal gjelde for hele § 3-7 eller bare nr. 1 og 2. Lødrup er mer forbeholden i spørsmålet om det foreligger et krav til kompensasjonsrelevans i skl. § 3-1, 3. ledd. I Lødrup 1999, side 427 og 428 sier han at det er uklart om det foreligger et krav om kompensasjonsrelevans. Det synes ikke som om han tar stilling til kravet om kompensasjonsrelevans i forhold til § 3-7, nr. 3, men det er nærliggende å anta at når det er usikkert om det foreligger et slikt krav etter fradragsreglene i § 3-1, 3. ledd vil usikkerheten være minst like sterk i forhold til reglene om regressadgang.

Som vist ovenfor er det tvil om det i skl. § 3-1, 3. ledd foreligger et krav om kompensasjonsrelevans. Om man skulle komme til det standpunkt at dette var rettstilstanden medfører det da at et tilsvarende krav må innfortolkes i § 3-7, nr. 3? Umiddelbart kan man mene at det vil være rimelig å svare ja på dette spørsmålet da følgene for skadelidte ellers ville blitt at det utbetales en mindre erstatning. Ser man nærmere på de to reglene er det rimelig å anta at svaret må bli mer nyansert. Etter § 3-1, 3. ledd kan skadevolder gjøre fradrag i sitt ansvar som følge av at andre enn vedkommende selv har betalt forsikringspremie. Skadevolder får med andre ord en økonomisk fordel som følge av en avtale han ikke engang er part i. Når skadevolder gis en slik fradragsadgang er det ikke urimelig at det settes begrensninger for denne muligheten som for eksempel et krav til kompensasjonsrelevans. Etter § 3-7, nr. 3 er

situasjonene derimot en annen. Her bygger regressadgangen på et vilkår i en avtale mellom forsikringsselskapet og en arbeidsgiver som har tegnet en forsikring til fordel for skadelidte. Det er vanskelig å se at det skulle være urimelig i forhold til skadelidte at selskapet skulle kunne gå til regress når grunnlaget for dette ligger i en avtale.

En eventuell urimelighet her vil jeg anta ligger mer på det avtalemessige planet ved at det kan stilles spørsmålstegn om hva som anses som avtalt. Det normale er at det i avtalen bare nedtegnes en generell regressadgang uten noen nærmere presisering av innholdet i dette. Jeg kommer ikke nærmere inn på dette her da det mer berører avtalerettslige spørsmål og ikke det underliggende om hvilke eventuelle begrensninger det er i regressadgangen etter § 3-7, nr. 3.

Skal det sondres mellom sumforsikringer og forsikringer som har preg av virkelig skadeserstatning blir et annet spørsmål om hvor skjematisk utmålingen kan være før man har overskredet grensen og avtalen må karakteriseres som en sumforsikring. I Bryggesådommen er det gitt noen føringer på hvor grensen ikke er overskredet. På side 717 og 718 i dommen er det i forbindelse med spørsmålet om en ulykkesskademodul i en personalforsikring har karakter av en reel skadeforsikring uttalt at *”(u)tmålingsreglene er i begge tilfellene standardiserte, men det skal likevel foretas en individualisert – noe skjematisk – tapsutmåling. At ytelsen under ulykkesskadedelen i personalkaskoen er lavere enn om de skulle utmåles etter alminnelige erstatningsregler, er ikke til hinder for at vi står overfor en ytelse som har ”preg av en virkelig skadeserstatning”*”. Av dette kan man anta at i de tilfellene det er en hvis grad av standardisering men at utmålingen er knyttet opp mot en konkret tapspost vil kunne man karakterisere dette som en forsikring som har karakter av reel skadeforsikring. Eksakt hvor grensen går er det vanskelig å si noe om, men der den avtalte forsikringsutbetalingen har samme betegnelse som en erstatningspost hvor en skadevolder ville vært ansvarlig mens det reelt sett ikke er sammenheng mellom utmålingen og det konkrete tapet må grensen mot sumforsikring være overskredet.

Nettopp det forhold at det er vanskelig å fastsette en eksakt grense mellom en virkelig skadeforsikring og sumforsikring og at det ofte kan være tilfeldig hvilken

merkelapp man setter på erstatningspostene i forsikringsavtale og hvordan man utformer avtalen taler i favør at det av retts tekniske grunner ikke bør være et skille i regressadgangen mellom sumforsikringer og virkelige skadeforsikringer.

En annen side som det kan være relevant å undersøke er i hvilken grad det i personforsikring kan avtales såkalte subsidaritetsklausuler. Kommer man til at det er en adgang til å avtale slike klausuler vil dette kunne tale for at det ikke foreligger innskrenkninger i regressadgangen i forhold til ordlyden i skl. § 3-7, nr. 3. En subsidaritetsklausul er et vilkår som kan tas inn i en forsikringsavtale som bestemmer at forsikringen kommer til utbetaling i den utstrekning tapet ikke dekkes under en annen forsikring eller av en ansvarlig skadevolder. Det er mest vanlig å snakke om subsidaritetsklausuler i forholdet mellom to forsikringsselskaper, men det er også brukt i forholdet mellom forsikringsselskap og ansvarlig skadevolder, for eksempel i Peter Lødrups betenkning av 07.05.1996, s. 5 i den såkalte T-banesaken.. Det ville ikke være i tråd med norsk rettstilstand ellers hvis det skulle være anledning til å omgå en lovregulert regressbegrensning ved å avtale en subsidaritetsklausul. Som saksøkte (selskapet) i den tidligere nevnte dommen fra Oslo tingrett 26.11.2002 uttrykker det ”(d)et ville være lite samsvar i lovgivningen om bruk av regressklausul og subsidaritetsklausul skulle gi ulike resultater”. Det er vanlig i norsk rett å skjære igjennom der det er mulig gjennom avtale å uthule en rettsregel. Tingretten brukte ikke eksplisitt dette momentet i sin begrunnelse slik at det ikke er mulig å se om retten anså argumentet for være relevant eller hvilken vekt det eventuelt skulle ha.

Det er forsikringsavtaleloven som i stor grad regulerer hva som kan inntas i en forsikringsavtale. I skadeforsikring er det sikker rett at fal. § 6-3 setter et forbud mot subsidaritetsklausuler i forholdet mellom to skadeforsikringer i den grad bestemmelsen er preseptorisk i avtaleforholdet, jmf. fal. § 1-3. I denne fremstillingen drøftes ikke problemstillingen om adgangen til subsidaritetsklausuler der skadelidte er dekket under flere forsikringer, men om det er adgang til å gjøre en personforsikring subsidiær i forhold til ansvaret til en eventuell skadevolder. Dette spørsmålet er ikke regulert i forsikringsavtaleloven og har så vidt vites heller ikke vært gjenstand for behandling i publisert rettspraksis. I den tidligere nevnte betenkning fra 1996 av Lødrup sier det på side 44: ”(j)eg kan ikke se at det er noen

rettslige skranker som hindrer en frivillig forsikringsordning (i personforsikring) til i vilkårene å bestemme at den er subsidiær i forholdet til det krav om erstatning for skaden som kan rettes mot en ansvarlig skadevolder...”

På bakgrunn av dette er det grunn til å anta at det i personforsikring kan avtales slike subsidaritetsklausuler. Skulle det føre til konkrete urimeligheter i det enkelte tilfelle vil det være mer naturlig å løse spørsmålet på kontraktsmessig grunnlag ved avtaletolkning eller avtaleloven (lov av 31. mai 1918, nr. 4) §§ 36 og 37.

Kommer man til at det kan avtales subsidaritetsklausuler vil det, som nevnt innledningsvis i denne delen av drøftelsen, være et moment som taler i mot en innskrenkning ordlyden i skl. § 3-7, nr. 3.

Som en sammenfatning av regressadgangen etter skl. § 3-7, nr. 3 er det knapt nok uenighet om at selskapene har regressrett i de tilfeller hvor det foreligger forsikring som har karakter av virkelig skadeserstatning og det er et tidsmessig sammenfall mellom tapspostene. I andre tilfeller er rettstilstanden mer uklar. Høyesterettspraksis og juridisk teori har i begrenset grad eksplisitt tatt stilling til eller begrunnet en begrensning i regressadgangen. Ordlyden, forarbeidene og reelle hensyn heller mot en regressadgang som ikke er begrenset i forhold til ordlyden i § 3-7, nr. 3. Jeg vil på bakgrunn av dette anta at det er mulig å nå frem med å argumentere med at regressadgangen som følger av ordlyden i § 3-7, nr. 3 ikke er begrenset utover de alminnelige regressrettslige regler.

3 Regress ved tings- og annen formuesskade

Forsikringsselskapenes regressadgang ved tingsskade og formuesskade er regulert i skl. § 4-3. Dette er imidlertid en bestemmelse som i seg selv ikke inneholder regler som begrenser regressretten. Paragrafen knytter i stedet regressadgangen til skadelidtes begrensninger i § 4-2 til å rette sitt erstatningskrav mot ansvarlig skadevolder. Dette gjøres lovteknisk ved å innta en henvisning i § 4-3 til § 4-2 og dette medfører at det blir sammenfallende regler for skadelidtes begrensninger til å velge hvem kravet skal rettes mot og selskapenes regressadgang. Etter forarbeidene er dette gjort for å kanalisere ansvaret for tings- og formueskader til skadelidtes skadeforsikringsselskap, jmf. Ot.prp. nr. 75, s. 24. Som følge av dette vil det foreligge regressadgang for selskapene i de tilfellene skadelidte har rett til å kreve tapet erstattet av skadevolder, ellers ikke. Reglene i skl. kapittel 4 omhandler erstatning for tingskader og formuesskader. I den videre fremstilling vil det være tingskader jeg retter søkelyset på, men tilsvarende regler vil gjelde for formuesskader.

Jeg vil først se på skl. § 4-3 for så å gå nærmere inn på reglene i § 4-2, nr. 1. Etter dette behandles § 4-4 som har særregler som ut i fra ordlyden i overskriften utvider regressadgangen i forhold til § 4-2.

3.1 Skl. § 4-3

Som nevnt er dette en bestemmelse som i stor grad henviser til skl. § 4-2, men det er noen begreper i § 4-3 jeg vil se nærmere på før § 4-2 behandles.

3.1.1 "tingskade" og "annen formuesskade"

Skadeserstatningslovens § 4-3 regulerer selskapenes regressrett for utbetalinger som er foretatt under forsikringsavtaler som dekker tingskader og formuesskader.

Spørsmålet jeg vil behandle under dette punktet er hvilke typer forsikringer dette er. Loven selv gir ingen definisjoner av disse begrepene.

Etter en naturlig forståelse av ordlyden er tingskader skader som er påført fysiske gjenstander til forskjell fra skader på personer. For skader på annet enn fysiske gjenstander som på fast eiendom eller dyr kan det være mer tvil om dette kan karakteriseres som en tingsskade. I forarbeidene til lovendringen i 1985 er det ikke sagt noe eksplisitt om innholdet av uttrykket tingsskade, men i forbindelse med drøftelsen av regressadgangen blir tingsskade flere steder knyttet opp mot begrepet skadeforsikring eller skadeforsikringsselskapet og det må være liten tvil om at forsikring av fast eiendom og dyr er en skadeforsikring. I. fal. § 1-1, 2. ledd. defineres skadeforsikring som ”... *forsikring som ikke er personforsikring*”. Lødrup legger også til grunn at en ting i denne sammenheng er løsøre, dyr og fast eiendom uten at det kommenteres videre jmf. Lødrup 1999, s. 52.

Formuesskade er definert på side 81 i NOU 1982:19 (Generelle regler om erstatning for forurensningsskade) som en ”... *skade som rammer en persons alminnelige økonomiske stilling, ikke hans kroppslige integritet eller fysiske gjenstand som han eier*” (sitert etter en gjengivelse i Lødrup 1999, s. 53). I de tilfellene en formuesskade inntreffer sammen med en tingsskade vil reglene for tingsskade komme til anvendelse ved at formuesskaden bare blir en post i erstatningsberegningen, jmf. Lødrup 1999, s. 53. For regressadgangens vedkommende er det uansett ikke nødvendig å fastsette en grense for når reglene for tingsskade eller formuesskade kommer til anvendelse da reglene er sammenfallende.

3.1.2 ”den ansvarlige skadevolder”

I skl. § 4-3 er personkretsen det kan søkes regress hos angitt som ”*den ansvarlige skadevolder*”. Etter ordlyden vil dette klart omfatte en personlig skadevolder, men når det gjelder et ansvarsforsikringsselskap vil det være vanskelig å kunne karakterisere dette som en skadevolder. Imidlertid er det liten tvil om at ansvarlig skadevolder i denne sammenheng også må forstås som et ansvarsselskap. For det første peker ordlyden i §§ 4-3 og 4-2, nr. 1, a) holdt opp mot hverandre i retning av at begrepet ”*ansvarlig skadevolder*” i § 4-3 omfatter mer enn bare den personlige skadevolder da § 4-2, bokstav a) angir personkretsen som ”*den ansvarlige selv*”. Hadde det vært meningen å begrense § 4-3 til den personlige skadevolder ville det vært naturlig at tilsvarende uttrykk også hadde blitt benyttet her. For det andre er det uttalelser i forarbeidene som klart forutsetter at ”*den ansvarlige skadevolder*” også

kan være et ansvarsselskap. I Ot.prp. nr. 75 sies det på side 7 at *”(r)egress mot ansvarsforsikringen vil bare kunne kreves når vilkårene i § 4-3 foreligger”*.

Der skadevolder er en juridisk person, som et firma, selskap o.s.v., omfatter uttrykket *”den ansvarlige skadevolder”* også disse. I forarbeidene er det flere steder uttalelser som støtter dette. Det mest praktiske her er arbeidsgivers ansvar for sine arbeidstakere etter skl. § 2-1. I Ot.prp. nr. 75, side 30 sies det slik: *”(r)egressretten vil således gjelde ... når ansvaret bygger på ... arbeidsgiveransvaret ...”*.

Det må også være klart at det offentlige, staten og (fylkes)kommunene, omfattes av begrepet *”den ansvarlige skadevolder”*. Dette går frem av Innst. O. nr. 92 der det på side 5 uttales at *”forsikringsselskapenes regressrett også kan gjøres gjeldende hvor skaden er voldt av det offentlige”* og at *”(a)nsvar for skade voldt av det offentlige, bør etter komiteens mening prinsipielt ikke stå i noen annen erstatningsrettslig stilling enn skade voldt av private”*.

3.1.3 Regressretten er et selvstendig krav

Etter at skaden har skjedd kan det være at skadelidte og skadevolder kommer til enighet om et minerlig oppgjør. I den grad denne avtalen begrenser tingsskadeforsikrers regressadgang vil dette kunne karakteriseres som en regulering av tredjemanns stilling som ikke er part i avtalen. Dette vil det etter sikker rett ikke være adgang til. Hvis det for eksempel legges til grunn i avtalen at skadevolder har utvist simpel uaktsomhet vil dette ikke være bindene for forsikringsselskapet som kan hevde at det foreligger grov uaktsomhet i sitt regresskrav mot skadevolderen. Dette går også uttrykkelig frem av Ot.prp. nr. 75, side 63: *”(s)kadelidte og skadevolder kan ikke uten videre begrense forsikringsselskapets rett til refusjon ved avtale seg imellom etter at skaden er inntruffet”*. Selskapet vil altså ha et selvstendig krav mot skadevolderen. På samme side i proposisjonene uttales det at også selskapet vil kunne benytte seg av eventuelle sikkerhetsrettigheter som skadelidte måtte ha overfor skadevolder, for eksempel en tilbakeholdsrett. Som også påpekt samme sted i proposisjonen vil det gjelde egne foreldelsesregler for regresskravet etter foreldelsesloven § 8 (lov av 18. mai 1979, nr. 18) slik at selv om erstatningskraver er foreldet mellom skadelidte og skadevolder kan kravet fortsatt

være i behold for selskapet overfor skadevolder. Jeg kommer ikke nærmere inn på disse foreldelsesreglene her da det faller noe utenfor fremstillingens tema.

3.1.4 Regulerer skl. § 4-3 ansvarsselskapenes regressadgang?

I punkt 2.1.1 ble det påpekt at skadeerstatningslovens regler om regress ved personskader ikke gjaldt regressadgangen fra ansvarsselskaper mot ansvarlig skadevolder. I den anledning var det vist til Innst. O. nr. 92, men denne uttalelsen gjaldt bare spesifikt § 3-7, om personskader. I Ot.prp. nr. 75 er det på side 20 en mer generell uttalelse i forbindelse med forsikringsselskapers regressrett etter den gamle fal. § 25 (lov 6. juni 1930, nr. 20): ”(b)estemmelsen regulerer ikke direkte spørsmålet om regress fra ansvarsforsikring ... (s)lik regressadgang er heller ikke foreslått regulert i proposisjonens lovutkast”. På en annen side virker det påfallende at departementet på side 33 i proposisjonen diskuterer nødvendigheten av § 4-4, nr. 2 som bestemmer at regressbegrensningene ikke skal gjelde trafikksikrers regressadgang overfor ansvarlig skadevolder. En slik forsikring er en ansvarsforsikring og hvis lovgiver var inneforstått med at skl. kapittel 4 ikke skulle regulere regress fra ansvarsforsikringsselskap hadde det ikke vært nødvendig å ta opp denne diskusjonen. Denne motsetningen er det i forarbeidene ikke redegjort nærmere for og en mulighet er at lovgiver ikke har vært oppmerksom på dette. For regress under bilansvaret er ikke dette noe problem i og med at det i § 4-4, nr. 2 uttrykkelig er gjort unntak fra det, men hva med andre typer ansvarsforsikringer? I og med at det i forarbeidene foreligger en uttalelse om at ansvarsforsikrers regressadgang mot skadevolder ikke er foreslått regulert og at det ikke er uttalt noe om andre ansvarsforsikringer enn bilansvaret vil det være en mest naturlig antagelse at skadeerstatningslovens kapittel 4 ikke regulerer ansvarsselskapenes regressadgang overhode. Jeg vil imidlertid minne om at tingsskadevorsikrers regressadgang overfor ansvarsselskapet normalt vil bestemmes av skl. kapittel 4.

Som tidligere nevnt vil jeg i denne fremstillingen ikke ta for meg ansvarsforsikrers regressadgang utover å peke på at en ansvarsforsikrers regressadgang overfor øvrige ansvarlige bli regulert av regelen i § 5-3, jmf. pkt. 1.4.

3.2 Skl. § 4-2, nr. 1

Skadeserstatningsloven § 4-2 regulerer direkte skadelidtes begrensninger til å velge hvem vedkommende ønsker å rette erstatningskravet mot, skadevolder eller forsikringsselskapet. I og med at regressreglene i § 4-3 viser til § 4-2 vil som nevnt også regressadgangen være underlagt de samme begrensninger som skadelidtes valgfrihet. Utgangspunktet i bestemmelsen er at regress er avskåret, men at det likevel er åpnet for regress når nærmere bestemte vilkår foreligger. Det er to kategorier vilkår som er angitt i bokstavene a) og b) som det vil bli redegjort for nedenfor. Disse vilkårene er alternative, jmf. ”eller”, både de to kategoriene og alternativene innenfor bokstav b). Forsikringsselskapet har da regressadgang hvis minst ett av vilkårene i bokstav a) eller b) foreligger.

3.2.1 Bokstav a)

For at et forsikringsselskap skal kunne kreve regress er det første vilkåret at skaden må være voldt *”ved forsett eller grov uaktsomhet”*. På samme måte som med grensen mellom forsett og grov uaktsomhet i § 3-7 og er det få tilfeller hvor grensen mellom simpel og grov uaktsomhet har rettslig betydning i erstatningsretten. I forarbeidene er det noen få uttalelser om begrepet grov uaktsomhet, men dette er generelle betraktninger uten noen mer inngående redegjørelser. Dette er heller ikke vært lovgivers intensjon noe som går frem av Ot.prp. nr. 75, s. 30: *”Spørsmålet om den foreliggende uaktsomhet er grov må avgjøres av domstolene i det enkelte tilfelle”*. I NOU 1977: 33 er det på side 25 uttalt at *”(s)kade voldt ved grovere former for uforsiktighet eller slendrian vil således medføre regressansvar”*, men *”at det gjennomgående skal forholdsvis mye til for å karakterisere et forhold som grovt uaktsomt”*. Lovgiver har her i stor grad gitt domstolen oppgaven med å trekke den nærmere grensen mellom grov og simpel uaktsomhet.

I rettspraksis har Høyesterett uttalt i Rt. 1989, s. 1318 at *”forståelsen av begrepet (grov uaktsomhet) i andre sammenhenger vil være av betydning når man søker å fastlegge dets innhold”*, dommens side 1322. I denne saken var det spørsmål om et forsikringsselskaps regressadgang for utbetaling under en ansvarsforsikring overfor forsikringstaker slik at saksforholdet har klare paralleller til det som diskuteres i denne fremstillingen. Men uansett må man på bakgrunn av uttalelsen foran legge til grunn at rettspraksis som behandler spørsmålet om grov uaktsomhet på andre

områder enn forsikringsselskapenes regressadgang også har relevans i vår sammenheng. I den ovenfornevnte dom, på dommens samme side, har førstvoterende kommet med en generell uttalelse om forståelsen av uttrykket: *”(f)or at en oppførsel skal kunne karakteriseres som grovt uaktsom, må den etter mitt syn representere et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Det må dreie seg om en opptreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommende altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet”*. I Rt. 1995, s. 486 (Nordlanddommen) er begrepet grov uaktsomhet i dommens side 494 uttrykt på følgende måte: *”et mer markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte enn det man krever ved alminnelig uaktsomhet”*. I bedømmelsen av om det foreligger grov uaktsomhet er det her gitt anvisning på en helhetsvurdering som må foretas på bakgrunn av det konkrete forhold. Man må finne ut hva som utgjør en forsvarlig handlemåte på vedkommende livsområde og vurdere om den aktuelle handlemåten representerer et markert avvik fra dette. I Nordlanddommen, på side 494, er det for en transportørs vedkommende uttalt at *”(h)vorvidt en kjøring skal anses som grovt uaktsom, må således avgjøres i forhold til det gods som transporteres”*. Er skaden voldt i forbindelse med utførelsen av skadevolders yrke vil dette kunne skjerpe kravet til aktsomhet noe som fremgår av Rt. 1989, s. 1318, dommens side 1322: *”(d)ersom det faglige nivå hos vedkommende ikke holder mål, vil dette etter omstendighetene kunne utgjøre grov uaktsomhet”*. Det kan også nevnes at det i Avkortningsnemda finnes en rekke avgjørelser som gjelder spørsmålet om det foreligger grov uaktsomhet, også i forhold til regressadgangen. Imidlertid er disse avgjørelsene konkrete og gir liten veiledning utover saksforholdet i hver enkelt sak slik at en redegjørelse for disse uttalelsene vil i stor grad bli kasuistisk.

I juridisk litteratur behandles spørsmålet bl.a. i Nygaard 2000. På side 212 sies det at man må *”oppfatta rettspraksis om grov aktløyse generelt slik at vilkåret markert avvik står i nært samband med risikoen”*. Dette er nærmere utdypet på den måten at hvis det er stor risiko for skade på vedkommende område vil det lettere bli ansett som grovt uaktsomt ved avvik fra en forsvarlig handlemåte. Videre på samme side peker Nygaard på at skadetyper vanligvis vil få mye å si for vurderingen av grov uaktsomhet. *”Dersom det gjeld risiko for skade på person, særleg dødsrisiko, eller dersom det gjeld særs store verdier elles, til dømes ved brann, er dette eit moment som blir tillagt stor vekt”*. Nygaard nevner også på side 212 momenter som *”at*

risikoen er i ferd med å slå ut i skade nå”, da vil det foreligge større krav til aktsomhet enn ellers. Som tilleggsmoment nevnes forhold som etisk klanderverdighet og om det finnes klare handleregeler på området. Nygåaard peker også på momenter som trekker i retning av at det ikke foreligger grov uaktsomhet som der det vil være vanskelig å velge andre handlingsalternativ eller der handlingen er foretatt under tidspress. På side 213 uttales det at man generelt også bør *”ta omsyn til at karakteristikken grov aktløyse er eit hardare stempel i seg sjølv”* enn lavere grader av uaktsomhet.

Det andre vilkåret i bokstav a) er at den forsettlig eller grovt uaktsomme skadeforvoldelsen må være begått *”av den ansvarlige selv”*. Ut i fra ordlyden er det rimelig å anta at uttrykket bare omfatter personlige skadevoldere og ikke for eksempel ansvarsselskaper (som ansvarlig for sikredes handlinger) eller arbeidsgivers ansvar for sine arbeidstakere etter skl. § 2-1. I forarbeidene sies det: *”... selskapet har regressrett såfremt skaden er voldt ”ved forsett eller grov uaktsomhet av den ansvarlige selv”. Om f.eks. skaden er voldt forsettlig eller grovt uaktsomt under en arbeidstakers utføring av arbeid eller verv for arbeidsgiveren, kan selskapet ikke kreve regress av sistnevnte*”, jmf. NOU 1977: 33, s. 48.

Tilsvarende bestemmelse finnes i § 3-7, nr. 1 og jeg viser i den forbindelse til fremstillingen under punkt 2.1.3 der det konkluderes med at regelen bare kommer til anvendelse ved skader voldt av en personlig skadevolder, men at uttrykket den personlige skadevolder også omfatter organansvaret. Forarbeidene peker også på at regressretten er generell og at reglen *”gjelder uten hensyn til om skaden er voldt i private forhold eller i ervervsvirksomhet”*, jmf. Ot.prp. nr. 75, s. 30.

Når det gjelder hvilket omfang en regressadgang etter § 4-2, nr. 1, bokstav a) har vil det ikke være andre begrensninger enn det som følger av alminnelig erstatningsrett. Jeg sikter her til om det skulle foreligge begrensninger i hvilke type tapsposter regressretten omfatter. Dette går frem av Ot.prp. nr. 75 der det på side 30 uttales at regressretten vil *”gjelde uansett hva slags tapsposter som kreves erstattes, således også erstatning for avbrudd, tapt vinning o.l.”*.

3.2.2 Bokstav b)

Etter skl. § 4-2, nr. 1, bokstav b) kan et forsikringsselskap også kreve regress av den ansvarlige skadevolder dersom skaden er voldt ”i hans yrke, ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet”.

Etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden peker ordet ”hans” tilbake på ”den ansvarlige skadevolder”. Hvilken personkrets dette omfatter er det nærmere redegjort for i punkt 3.1.2 og jeg viser til det som er skrevet der.

I bokstav b)s første alternativ kan det kreves regress når skaden er voldt i ”yrke”. Dette alternativet passer etter ordlyden best på fysiske personer da det vil være lite naturlig å si at en juridisk person kan utøve et yrke. Dette må gjelde alle fysiske personer som volder skade under utøvelse av sitt yrke, uavhengig av om man er ansatt hos en arbeidsgiver, driver selvstendig enmannsforetak eller utøver såkalt frie yrker som for eksempel en advokat. Uansett er det ikke et stort behov for å fastlegge en klar grense av begrepet ”yrke” i forhold til om begrepet omfatter både fysiske og juridiske personer da man i de fleste tilfellene det skulle være tvil kan plassere det konkrete forholdet inn under det neste alternativ, ”ervervsvirksomhet”.

Tvil kan oppstå der en person utøver en aktivitet som man kan karakteriseres som arbeid, men der det er mer uklart om denne type arbeid er vedkommendes yrke. Det virker relativt klart at en person som påtar seg ulønnet arbeid i sin fritid som ikke har sammenheng med det daglige virke ikke faller inn under bokstav b). Imidlertid er løsningen mer usikker der fritidsarbeidet er av samme karakter, for eksempel en elektriker som utenfor arbeidstid foretar ulønnet elektrikerarbeid for en bekjent. Det er også et spørsmål hvilke regler som gjelder der man utfører et arbeid mot betaling, men denne aktiviteten ikke er av samme type som man har i sin faste jobb. For eksempel en kontoransatt som på kveldstid, mot betaling, hjelper en nabo med å bygge en garasje. Etter bestemmelsens ordlyd virker det noe anstrengt å si at vedkommende i det siste eksempelet gjør dette arbeidet i sitt yrke. Selv om det mottas ytelser for arbeidet er det ikke vedkommendes yrkeskunnskaper som står i fokus, men bekjentskapet partene imellom. I eksempelet med elektrikeren er det derimot hans/hennes yrkesferdigheter det trekkes veksler på. Videre ville det være bevismessig vanskelige å måtte skille mellom når vedkommende gjorde sin

elektrikerjobb i yrke (mot betaling) og når det ikke var i dennes yrke. Hvor stort skulle i tilfelle vederlaget være før man var over grensen mot ”i hans yrke” og man måtte skille mellom hva som er en vennetjeneste (mot underpris) og oppdrag ellers.

I forarbeidene er denne problemstillingen ikke berørt og så vidt vites har heller ikke spørsmålet vært oppe i rettspraksis. Løsningen er derved ikke klar, men det er rimelig å anta at regress etter alternativet ”i hans yrke” bare kan kreves hos en som har voldt skaden under utøvelse av arbeid som har samme karakter som hans daglige virke selv om det i enkelte tilfeller ikke mottas noe vederlag.

Det neste alternativ der det er unntak fra regressforbudet er når skaden er voldt i ”*erhvervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet*”. Etter en språklig forståelse er en nærliggende tolkning at *erhvervsvirksomhet* vil være en virksomhet som drives av fysiske eller juridiske personer med det formål å tjene penger. Forarbeidene sier ikke noe eksplisitt om hvordan begrepet skal forstås. Tvil om hvilke kategorier av virksomheter som omfattes av ordlyden oppstår der den virksomhet som drives ikke kan sies å være næringsvirksomhet. Dette kan være ideelle organisasjoner, statlige eller kommunale servicetjenester som for eksempel fyrlys langs kysten. Dette er oppgaver som utføres uten vederlag fra brukerne og det virker vanskelig etter ordlyden å la slik virksomhet omfattes av bestemmelsen. I juridisk teori er Nygaard meget kategorisk og sier ”*Til dømes omfatter unntaket ”dermed likestilt virksomhet” hele den offentlige sektor*”, jmf. Nygaard 2000, s. 405. Lødrup er imidlertid mer reflektert i spørsmålet om stat og kommune faller inn under bokstav b). I Lødrup 1999, s. 75 uttales det at ”(e)tt bekreftende svar kan vanskelig forenes med lovens ordlyd – er f.eks. det å drive brannvesen ”*erhvervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet*”?”. Imidlertid virker det som om Lødrup konkluderer med at stat og kommune omfattes av bestemmelsen da han på samme side sier: ”*Etter min mening virker det vilkårlig om statens og kommunenes ansvar hvor skaden var voldt av kommunene eller staten” selv” skal falle utenfor bestemmelsen og inn under pkt. a).*

For ideelle organisasjoners vedkommende er det rimelig å anta at også disse vil falle inn under bokstav b). Slike organisasjoner har normalt ansatte og følgelig også et

arbeidsgiveransvar etter skl. § 2-1. Det ville være lite konsekvent om det skulle kunne kreves regress hos noen typer arbeidsgivere, men hos andre ikke.

Under bokstav a) var vilkåret for regress at skaden var voldt ved forsett eller grov uaktsomhet. I bokstav b) er det ikke angitt et tilsvarende ansvarsgrunnlag. Da ansvarsgrunnlaget ikke er kommet til uttrykk i bestemmelsen vil en antitetisk tolkning av ordlyden tilsi at det ikke noen begrensning hvilket ansvarsgrunnlag som kan gi regressadgang. Med andre ord er skadevolder ansvarlig overfor skadelidte etter de ansvarsgrunnlag som følger av alminnelig eller spesiell erstatningsrett foreligger det i utgangspunktet også regressrett. I forarbeidene kommer dette til uttrykk bl.a. i Ot.prp. nr. 75 der det på side 63 står følgende om § 4-2, nr. 1, bokstav b): *”bestemmelsen gjelder uten hensyn til hvilket ansvarsgrunnlag erstatningsansvaret i det konkrete tilfelle bygger på. Bestemmelsen gjelder således ansvar på objektivt grunnlag: lovfetet ansvar eller det ulovfestete objektive ansvaret ... Videre gjelder bestemmelsen når skaden er voldt forsettlig eller uaktsomt”*. Etter proposisjonens lovforslag skulle ansvarsgrunnlagene tas inn i lovteksten, men justiskomiteén tok dette ut med den begrunnelse at en oppregning av ansvarsgrunnlagene *”er unødvendig fordi det anførte allerede følger av alminnelig norsk erstatningsrett”*, jmf. Innst. O. nr. 92, s. 5. Selv om den endelige lovteksten ikke inneholder en oppregning av ansvarsgrunnlagene skulle det da ikke være tvil om at uttalelsene i proposisjonen fortsatt er relevante.

Under bokstav a) er det som vist ovenfor ikke noen begrensning i hvilke tapsposter det kan kreves regress for. Etter ordlyden i bokstav b) tyder det heller ikke på at omfanget av regressretten skulle være begrenset utover det en skadevolder er ansvarlig for overfor en skadelidt. I forarbeidene er det imidlertid uttalelser som tyder på at regressretten ikke skal gjelde for mer avledete tapsposter. I Ot.prp. nr. 75 er det flere steder angitt at regressretten skal være begrenset til primærskaden, jmf. for eksempel side 31. I Innst. O. nr. 92, s. 5 uttales det imidlertid at *”(e)tter komiteéns mening er det betenkelig å innføre en slik ny regel i vår erstatningsrett – en regel som heller ikke har parallell i andre land”*. Komiteén fjernet så denne begrensningen i lovforslaget og følgelig vil omfanget av regressretten ikke være begrenset til bare primærskaden, men gjelder også for alle tapsposter som en skadevolder vil være ansvarlig for etter norsk erstatningsrett.

Oppsummeringsvis kan man si at der regressbegrensningen som følger av bokstav a) blir vesentlige utvannet i bokstav b) noe som medfører at det faktiske hovedregel i norsk rett er full regressadgang for forsikringsselskapet. Det er bare i de tilfellene en privatperson er skadevolder at regressretten er begrenset til der skaden er voldt ved forsett og grovt uaktsomhet.

3.3 Skl. § 4-4

I skl. § 4-4 er det oppstilt unntak fra de regressbegrensningene som er oppstilt i § 4-3, jmf. § 4-2.

Etter nr. 1, bokstav a) gjelder ikke regressbegrensningene i *”transport-, sjø- og luftfartsforsikring når skaden er voldt i næringsvirksomhet”*. Denne begrensningen synes ikke å ha noen selvstendig betydning utover det som allerede følger av § 4-2, nr.1, bokstav b) da kravet er at skaden er voldt i næringsvirksomhet. Lødrup er også inne på dette da han sier det er *”unødvendig med dette unntaket, idet regressretten allerede følger av § 4-2 nr. 1 b) – regress kan jo alltid utøves når skaden er skjedd i ervervsvirksomhet”*, jmf. Lødrup 1999, s. 75. Etter lovforslaget i Ot.prp. nr. 75 skulle, som tidligere nevnt, regressadgangen etter § 4-2, nr. 1, bokstav b) begrenses til primærskaden. Da ga dette unntaket i 4-2, nr.1, bokstav b) selvstendig mening på den måten at tapene utover primærskaden kunne det kreves regress for hvis kravet til forsikringstype var oppfylt etter § 4-4. Når justiskomiteén tok ut denne begrensningen om primærskadetap ble det ikke sagt noe om betydningen av § 4-4, nr., bokstav a). Det er nærliggende å anta at dette spørsmålet ble oversett da det ikke ble kommentert i innstillingen til Odelstinget. På bakgrunn av dette er det en rimelig slutning at bestemmelsen ikke har selvstendig betydning.

I § 4-4, nr.1, bokstav b) er det gjort unntak fra regressbegrensningene *”ved kredittforsikring og garantiforsikring”*. I NOU 1977: 33 er det på side 26 gitt en nærmere forklaring på hvilke typer forsikringer dette er. Kredittforsikring er angitt som en *”forsikringsform hvor selskapet garanterer for debitor i et gjeldsforhold”*. Garantiforsikring er definert som en forsikring der formålet er å *”sikrer mot tap ved forbrytelser i tjenesteforhold”*. Utvalget er på samme side i utredningen i tvil om en slik begrensning er nødvendig å nevne i lovteksten. I Ot.prp. nr. 75, s. 64 uttrykker

departementet at det er mulig bestemmelsen er overflødig ”idet det kan være tvilsomt om dette er forsikring i egentlig forstand”. På bakgrunn av dette er et nærliggende synspunkt at § 4-4, nr., bokstav b) ikke har noen selvstendige rettslige virkninger, men bare er av mer opplysende karakter.

I § 4-4, nr. 2 er det gjort ytterligere et unntak fra regressforbudet i § 4-3. Når ett selskap har utbetalt erstatning under en trafikkforsikring følger regressadgangen av bilansvarslovens regler. Det kan virke som en overflødig bestemmelse da dette uansett må gjelde i kraft av lex specialis-prinsippet. Dette er også noe departementet er inne på i Ot.prp. nr. 75 der de på side 32 sier ”at det for så vidt er unødvendig å lovfeste noen særskilt regel om dette”, men at man ikke fant ”tilstrekkelig grunn til å fravike utvalgets forslag på dette punkt”, jmf. proposisjonens side 33. Uansett antok jeg i punkt 3.1.4 at trafikkforsikringen, da dette er en ansvarsforsikring, ikke reguleres av skl. kapittel 4. På bakgrunn av dette vil § 4-4, nr. 2 ikke har selvstendig betydning, men bare virke som en påminnelse om at det også finnes regressregler i bilansvarsloven. På side 33 i proposisjonen har også departementet minnet om at regelen bare gjelder trafikkforsikringen og ikke vognskadeforsikringen (kaskoforsikringen), her vil reglene i skadeserstatningslovens kapittel 4 gjelde på vanlig måte. Her er det ikke forsikringsselskapets regressadgang i egenskap av å være ansvarsselskap som reguleres, men som tingsforsikrer.

3.4 Er regressadgangen i kapittel 4 uttømmende regulert?

Et spørsmål som kan dukke opp er om tingsforsikrers regressadgang i skadeserstatningslovens kapittel 4 er uttømmende regulert. Denne problemstillen var oppe i Rt. 1993, s.1018 der saken gjaldt om en tingsforsikrer kan kreve regress fra trafikkforsikreren. Noe forenklet var saksforholdet slik at en bil hadde påført en skade på et hus og huseieren hadde fått erstattet tapet fra selskapet som hadde husforsikringen (tingsforsikreren). Tingsforsikreren gikk så på trafikkforsikreren med ett regresskrav. Skaden var ikke voldt med forsett eller grov uaktsomhet av bilføreren og heller ikke i hans yrke eller ervervsvirksomhet slik at regressadgang ikke var mulig som følge av skl. § 4-3, jmf. § 4-2, nr. 1. Høyesterett kommer allikevel til at det foreligger regressadgang overfor trafikkforsikreren og begrunner dette bl.a. med at ”(h)adde det vært meningen å oppheve den grunnleggende regel om regress mot trafikkforsikreren uten at dette fremgår av lovteksten, måtte det

iallfall kreves at dette kom til uttrykk i lovforarbeidene på en utvetydig måte”, jmf. dommens side 1020.

På dette området er det etter denne dommen ikke tvil om at regressreglene i skadeserstatningsloven ikke er uttømmende. På andre felt kan det heller ikke utelukkes at reglene kan avvike fra skadeserstatningslovens regressregler og særlig der dette følger av grunnleggende regler fra før disse regressreglene i skadeserstatningsloven trådte i kraft.

3.5 Betydningen av at skadevolder er medforsikret

I noen tilfeller kan ansvarlig skadevolder være medforsikret i den forsikringsavtale som det er utbetalt erstatning under. For eksempel der en fast eiendom eies i sameie og bare den ene sameier står som forsikringstaker vil de andre sameierne være medforsikret etter fal. § 7-1, 2. ledd. Hvis en av disse andre sameierne er ansvarlig skadevolder for skader på eiendommen reiser det seg et spørsmål om denne har et sterkere regressvern enn det som følger av reglene i skadeserstatningslovens kapittel 4. I NOU 1987: 24 (Lov om avtaler om skadeforsikring), side 145 er det gitt uttrykk for at status som medforsikret gir regressvern i forhold til selskapet men at det ikke var grunn til å gi en uttrykkelig lovregel om dette da det *”har vært antatt som en sikker hovedregel i norsk rett at den skadevoldende tredjemanns posisjon som medforsikret verner ham mot regresskrav fra selskapet for utbetalinger det har gjort til andre sikrede”*. Spørsmålet etter dette blir i hvilken grad reglene gir en medforsikret et større regressvern enn etter reglene i skadeserstatningsloven. Den regel i forsikringsavtaleloven som gir en medforsikret et slikt vern er § 7-3. Selv om denne paragrafen direkte gjelder avskjæring av innsigelser fra selskapet som de måtte ha overfor forsikringstaker eller annen medforsikret er det ikke tvil om at denne bestemmelsen også gir den medforsikrede tilsvarende vern mot et regresskrav. Dette følger av den tidligere siterte uttalelse i NOU 1987: 24 og Bull sier det samme i Bull 2003 på side 101. Reelle hensyn taler også for dette da det ville gi lite samsvar i regelverket hvis den medforsikrede i et konkret tilfelle ville fått utbetalt erstatning hvis vedkommende hadde meldt kravet, men ble møtt med et regresskrav hvis forsikringstaker eller annen medforsikret var den som fikk utbetalt erstatningen.

Som følge av fal. § 7-3 vil regressadgangen være avskåret i de tilfellene den medforsikrede skadevolder ikke selv har brutt forutsetningene for selskapets ansvar i fal. kapittel 4 eller brutt opplysningsplikten etter fal. § 8-1. Selv om fal. kapittel 4 inneholder mange bestemmelser vil jeg i det følgende konsentrere meg om reglene vedrørende fremkallelse av forsikringstilfelle i § 4-9 da jeg antar dette er en av de mer praktiske bestemmelsene i forhold til regressspørsmålet. I fal. § 4-9, 3. ledd står det at selskapet ikke kan *”påberope seg at sikrede har fremkalt forsikringstilfellet ved uaktsomhet som ikke er grov”*. Følgelig vil også regressadgangen begrenses til de tilfellene skaden er voldt ved forsett og grov uaktsomhet. Dette vil sammenfalle med regressadgangen etter skl. § 4-2, nr. 1, bokstav a) slik at det tilsynelatende ikke vil gi en snevrere mulighet til regress enn ellers. Imidlertid vil det være forskjell da fal. § 4-9 i første og annet ledd gir en åpning for delvis erstatning og derved en minskning i regressbeløpet noe som skl. § 4-2 ikke gir anledning til. Som jeg kommer tilbake til nedenfor er det også lempningsregler i skl. § 5-2 som kan komme til anvendelse også ved regress, men det er ikke gitt at disse lempningsreglene og reglene om delvis bortfall av regressansvar etter fal. § 4-9 er sammenfallende. Jeg kommer ikke nærmere inn på en sammenlikning av disse to regelsettene da det vil falle noe på siden av temaet i denne fremstillingen.

Det som vil være viktigst for en medforsikret skadevolder er at vedkommende som følge av at fal. § 4-9, 3. ledd ikke blir regressansvarlig når skaden er voldt ved uaktsomhet som ikke er grov. Som det tidligere går frem av fremstillingen under punkt 3.2.2 er det i praksis bare i begrenset grad at regressen er begrenset til forsettlig og grovt uaktsom skadeforvoldelse, jmf. skl. § 4-2, nr. 1, bokstav b). For å illustrere dette ved det tidligere nevnte eksempelet om medforsikret sameier vil en privatperson som er medforsikret stort sett ha samme regressvern som en hvilken som helst annen skadevolder, men er skaden voldt i hans yrke eller ervedsvirksomhet kan det ha stor betydning om vedkommende er medforsikret eller ikke. Er skaden voldt ved simpel uaktsomhet vil selskapet kunne kreve regress som følge av skl. § 4-2, nr. 1, bokstav b), men er skadevolder også medforsikret under forsikringsavtalen vil regressadgangen være avskåret.

I stor utstrekning er forsikringsavtaleloven ufravikelig og et spørsmål er hvor lang denne ufravikeligheten gjelder for en medforsikredes rettigheter. Utgangspunktet i

fal. er at loven er preseptorisk i favør av den som utleder rett mot selskapet, jmf. § 1-3, 1.ledd. Imidlertid kan reglene i loven fravikes i avtalen ved såkalt stor næringsforsikring m.m. etter § 1-3, 2.ledd. Er således medforsikringsreglene, i disse typer forsikringer, regulert i avtalen vil avtalens bestemmelser gå foran. I forsikringsavtaleloven er det også gjort unntak fra ufravikeligheten for de typer forsikringer som i utgangspunktet er preseptorisk regulert. I § 7-1 som gjelder personkretsen av medforsikrede er det i 4. ledd gitt adgang til å fravike regelen ved avtale. Paragraf 7-3 er imidlertid ikke deklarasorisk, bortsett fra ved et spesielt tilfelle i 3. ledd, slik at har man ikke avtalt noe annet og man er medforsikret etter § 7-1 gjelder § 7-3 preseptorisk. Man kan altså avtale seg bort fra personkretsen i § 7-1, men er det ikke gjort er det ikke anledning til å avtale seg bort fra de materielle reglene i § 7-3. Det kan også avtales andre medforsikrede enn de som følger av § 7-1, dette følger av § 7-5. Avtales en medforsikret etter denne bestemmelsen vil imidlertid også reglene i § 7-3, 1.ledd være deklarasoriske. I de tilfellene det er avtalt andre medforsikringsregler enn det som følger av forsikringsavtaleloven vil følgelig også regressadgangen følge disse avtalevilkårene da det som før nevnt er antatt som en sikker hovedregel i norsk rett at posisjonen som medforsikret, i samme utstrekning, verner vedkommende mot regresskrav fra selskapet, jmf. NOU 1987: 24, s. 145.

4 Fellesregler om regress

Det er også regressregler som er felles for personskadeforsikring og tingsskadeforsikring. Det er fire områder jeg i det følgende skal konsentrere meg om, det er betydningen av lempningsreglene, betydningen av skadelidtes medvirkning, at regresskrav er subsidiære i forhold til skadelidtes krav på erstatning og om regressreglene er deklarasjonelle.

4.1 Betydningen av lempning

I skl. § 5-2 er det gitt regler om at skadevolders erstatningsansvar kan lempes. Problemstillingen blir da om, og i tilfellet i hvilken grad, dette får betydning for selskapenes regressadgang overfor skadevolder der selskapet har utbetalt erstatning under skadelidtes forsikring. Utgangspunktet er at selskapene ikke har en videre regressadgang enn det skadevolder er ansvarlig for overfor skadelidte. Har skadevolder rett til å få sitt ansvar lempet hvis vedkommende hadde måtte betale erstatning direkte til skadevolder vil tilsvarende gjelde ved regresskrav fra selskapet. Dette går klart frem av Ot.prp. nr. 75, s. 64: *”(d)e vanlige regler om erstatningsutmåling og lemping av erstatningsansvaret får også anvendelse når ansvaret for skadevolder gjøres gjeldene som regressansvar”* og på side 65 der det står at *”(b)estemmelsen (i § 5-2) omfatter både direkte ansvar og regressansvar”*.

Det kan først slås fast at det skal gjennomgående mye til før en skadevolder kan få lempet sitt ansvar. Utgangspunktet i norsk erstatningsrett er at skadelidte skal ha dekket sitt fulle tap, men at lemping kan innrømmes der *”full erstatningsplikt vil ramme den ansvarlige meget hardt”*, jmf. Innst. O. nr. 92, s. 2. I Ot. prp. nr. 75 uttaler departementet på side 65 at *”... den alminnelige lempningsregel (skal) være en unntaksregel. Den store hovedregel er at skadelidte har krav på full erstatning ...”*. Det vil som regel bare være i private forhold at lempning er aktuelt da det i næringsvirksomhet bør gjelde et utgangspunkt om at *”... den næringsdrivende bærer den økonomiske risiko som næringsvirksomheten representerer...”*, jmf. proposisjonens side 13 og 14. Når det gjelder lempning av det offentliges ansvar vil

dette være noe som sjeldent vil komme på tale, jmf. proposisjonens side 14. Som i næringsvirksomhet vil det i private forhold ofte være at skadevolder har en ansvarsforsikring og i disse tilfellene vil det som regel ikke kunne kreves lempning i den grad ansvarsforsikringen dekker skadevolders ansvar, jmf. proposisjonens side 66. Kontraktsansvar vil etter forarbeidene ikke kunne lempes etter skadeserstatningsloven, jmf. proposisjonens side 18, men i praksis vil dette ikke ha så stor betydning i forbindelse med regressadgangen da det normalt ikke er vanlig, eller mulig, å forsikre seg mot at den annen part ikke oppfyller sine kontraktsforpliktelser. Dette gjelder bare kontraktens hovedforpliktelser som tap oppstått som følge av for eksempel forsinkelse og mangler. I proposisjonen er det klart uttalt at lepningsreglene kan komme til anvendelse på kontraktens sideforpliktelser, jmf. s. 18. I noen tilfeller er lempning helt eller delvis regulert av spesiallovgivning, se for eksempel patentlovens (lov av 15. desember 1967, nr. 9) § 58, 1.ledd. I disse tilfellene sier forarbeidene at skadeserstatningslovens ”... *bestemmelser om lemping, gjelder også når ansvaret følger av spesiallovgivningen, dersom ikke annet følger av vedkommende spesiallov*”, jmf. proposisjonens side 14.

Jeg går ikke videre inn i det materielle innholdet av lepningsreglene, men i den grad ansvaret for skadevolder faktisk kan lempes vil dette samtidig sette en tilsvarende begrensning for regressretten. For mer inngående behandling av lepningsreglene viser jeg til litteraturen på området, for eksempel Lødrup 1999, § 19 på side 380 flg.

4.2 Betydningen av skadelidtes medvirkning

Etter skl. § 5-1 kan skadevolders ansvar settes ned eller falle bort hvis skadelidte har medvirket til skaden. Da ansvaret etter denne bestemmelsen kan reduseres blir spørsmålet om dette også gjelder regresskravet. Til forskjell fra lepningsreglene er det her et spørsmål om skadelidte har opptrådt på en slik måte at det er rimelig at vedkommende bærer en del av tapet selv. I forsikringsavtaleloven er det også regler som reduserer eller fører til bortfall av forsikringsselskapenes erstatningsplikt som følge av forhold på skadelidtesiden. For eksempel i fal. §§ 4-8, 4-9 og 13-8 om henholdsvis overtredelse av sikkerhetsforskrift og fremkalling av forsikringstilfellet i skadeforsikring og personforsikring. I de tilfeller skadelidtes medvirkning fører til nedsettelse av skadevolders ansvar i samme omfang som reduksjon av selskapets

erstatningsplikt vil det ikke oppstå noe problem i og med at et eventuelt regresskrav vil være like stort som den utbetalte erstatning under forsikringsavtalen. Imidlertid er det ikke noe automatikk i at en nedsettelse av ansvaret for skadevolder etter skl. § 5-1 medfører en erstatningsreduksjon som selskapet kan påberope seg. Dette kommer bl.a. av at vurderingskriteriene i de to regelsett er forskjellig. I forsikringsavtaleloven er virkningen av skadelidtes forhold i stor utstrekning mer uttrykkelig fastlagt enn i skl. § 5-1 som har vagere vurderingskriterier. Dette medfører at resultatet lett kan bli forskjellig i spørsmålet om skadevolder får redusert ansvaret og om selskapet kan sette ned erstatningen. Som under punktet om lempning kommer jeg heller ikke her nærmere inn på de materielle reglene for når det kan kreves nedsettelse av ansvaret for henholdsvis skadevolder og forsikringsselskap da dette faller utenfor fremstillingens tema.

Det som gjenstår er å se på hvilke følger det får for selskapets regressadgang at skadevolder faktisk kunne ha krevet nedsettelse av ansvaret på grunn av skadelidtes medvirkning i større grad enn det selskapet kunne redusere sin erstatning til skadelidte. Etter forarbeidene er utgangspunktet at skadevolder ikke kan kreves for regress i større utstrekning enn ansvaret overfor skadelidte, jmf. Innst. O. nr. 92, s. 4. Selv om denne uttalelsen ikke spesielt nevner reglene om skadelidtes medvirkning må det være liten tvil om at også disse begrensningene gjelder for regressadgangen.

Resultatet av dette blir: kan en skadevolder kreve nedsettelse av sitt ansvar som følge av medvirkning fra skadelidte vil også omfanget av regresskravet bli tilsvarende redusert.

4.3 Regresskravets prioritet i konkurranse med skadelidtes krav

I de tilfellene forsikringen ikke dekker hele skadelidtes tap vil vedkommende kunne rette restkravet mot ansvarlig skadevolder, jmf. skl. § 4-2, nr. 1. Der forsikringsselskap også har en regressadgang mot skadevolder vil det derfor bli en konkurranse mellom skadelidte og selskapet om skadevolders midler. Er disse midlene begrenset kommer spørsmålet på spissen om, og eventuelt hvem, som har fortrinnsrett til disse midlene. I skadeserstatningsloven er det gitt regler som løser dette spørsmålet. Etter § 5-4 må forsikringsselskapets regresskrav vike for den

skadelidtes erstatningskrav mot den ansvarlige skadevolder. Dette er imidlertid bare regelen der de to kravene gjelder *”erstatning ... for samme skade”*, jmf. § 5-4. i.f. Verken i forarbeidene eller i publisert rettspraksis er dette begrepet nærmere klarlagt, men etter en naturlig språklig forståelse er det nærliggende å anta at med *”samme skade”* menes skade som kan tilbakeføres til samme hendelse.

Ved bruken av uttrykket *”samme skade”* vil det også være en naturlig forståelse etter ordlyden at det ikke har betydning om det er forskjellige tapsposter som det kreves regress for og det som skadelidte krever av skadevolder. For å ta et eksempel: ved en påført skade vil skadelidte kreve selskapet for tapet av selve tingen, men et avbruddstap som ikke dekkes av forsikringen, må kreves direkte av skadevolder. Selv om det ikke er den samme tapsposten som selskapet krever regress for av skadevolder vil avbruddstapet måtte dekkes av skadevolder før selskapet kan kreve regress av vedkommende for tingsskaden siden dette er *”samme skade”*.

På samme måte som nevnt under punktet om lempning vil bestemmelsen også *”gjelde på særlovgivningens område (med mindre annet skulle være uttrykkelig bestemt)”*, jmf. NOU 1977: 33, s. 51.

4.4 Er regressreglene i skadeserstatningsloven fravikelige?

Som det har gått frem av fremstillingen er det i skadeserstatningsloven til dels betydelige begrensninger for forsikringsselskapenes regressadgang, særlig ved personskader. Det vil være en nærliggende tanke at selskapene ønsker å avtale seg bort fra disse begrensningene, eller at skadevolder ønsker å avtale seg bort fra et eventuelt regressansvar. Spørsmålet blir da om skadeserstatningslovens regler kan fravikes ved avtale.

I skl. § 5-5 er det regler som umiddelbart kan synes å gi svar på dette spørsmålet. Bestemmelsen gir anvisning på at reglene i loven *”gjelder ikke i den utstrekning annet følger av lovgivningen ...”*. Ut i fra en antitetisk tolkning av ordlyden kan dette forstås dit hen at i de tilfeller annet ikke følger av lovgivningen er det ikke mulig å fravike lovens regler. Dette er imidlertid ikke tilfelle. Dette går tydelig frem av forarbeidene der det i NOU 1977: 33, s. 31 flg. står: *”(u)tvalget er kommet til at det ikke er behov for å gjøre regressreglene tvingende i den forstand at de ikke kan*

fravikes i avtale” og ”... at det ikke er behov for en særskilt bestemmelse om at reglene ... skal være ufravikelige”.

På det området denne fremstillingen befatter seg med vil det forhold at det er tre aktører føre til at spørsmålet om avtalefriheten kompliseres noe. En avtale mellom to av disse aktørene vil kunne føre til virkninger for den tredjeperson som ikke er part i avtalen. Bortsett fra at alle tre parter selvfølgelig sammen kan avtale hvilke regressbestemmelser de vil er det tre mulige partskonstellasjoner. Det kan tenkes avtale mellom skadelidte og skadevolder, mellom skadelidte og forsikringsselskapet og mellom skadevolder og forsikringsselskapet.

I forarbeidene diskuterer utvalget uttrykkelig bare fravikelighet i forholdet mellom skadelidte og skadevolder (den ansvarlige) og bare de tilfellene der forsikringsselskapet gis en utvidet regressrett. Imidlertid er det generelt uttalt at reglene i skadeerstatningsloven, før regressreglene ble inntatt ved lovendringen i 1985, kunne fravikes ved avtale og det er ikke noe som tyder på at dette skulle forandres ved lovendringen. Det er da rimelig å anta at regressreglene i sin helhet er deklarasjonelle også for andre forhold og partskonstellasjoner enn det utvalget eksplisitt diskuterer.

I norsk rett er det et prinsipp om at det bare er sine egne rettigheter og plikter som kan reguleres ved avtale. Det foreligger således ikke kompetanse til å forplikte andre, for eksempel til å måtte betale regress i større utstrekning enn etter gjeldende rett, eller til å avstå fra å kreve regress.

Avtale mellom skadelidte og skadevolder vil da bare være gyldige i den grad forsikringsselskapet ikke blir stilt dårligere enn de ellers ville gjort. Det samme vil være tilfelle i avtaler mellom skadelidte og forsikringsselskapet der skadevolder får en dårligere stilling. En avtale mellom skadevolder og forsikringsselskapet vil normalt ikke få noen virkninger overfor skadelidte da denne uansett skal ha dekket sitt fulle tap, men det kan tenkes situasjoner der dette ikke er tilfelle for eksempel der en av partene er betalingsu villig. Her kan en avtale mellom skadevolder og selskapet om hvem som skal betale erstatning ikke være gyldig overfor skadelidte. Uansett vil det som oftest bare være avtaler mellom skadelidte og

forsikringsselskapet som er praktisk da det normalt før skaden ikke vil være kjennskap om hvem skadevolder er.

Etter skaden har inntrådt vil partene normalt være kjent med hverandre og i den utstrekning det da inngås avtaler om regresskravet må de samme reglene som ovenfor gjelde.

Oppsummeringsvis kan man si at avtaler om regressadgangen kan inngås så lenge de ikke medfører at en tredjeperson, som ikke er part i avtalen, får en dårligere stilling enn det som følger av rettsreglene ellers.

5 Konklusjon

Problemstillingen i denne fremstillingen var i hvilken grad et forsikringsselskap kan søke regress hos ansvarlig skadevolder etter å ha utbetalt erstatning under en forsikringsavtale. Som vist er det store forskjeller i denne regressadgangen avhengig av om det er utbetalt erstatning etter en personskade eller en tings- eller formuesskade.

For å ta hovedlinjene ved personskader vil regressadgangen være avskåret med mindre skadevolder har opptrådt forsettlig eller det er avtalt regressadgang i en forsikringsavtale med skadelidtes arbeidsgiver. Er en slik avtale inngått vil omfanget av regressen følge av alminnelige regressregler og ikke av de spesielle reglene i skl. kapittel 3.

Ved tingsskader vil regressadgangen i private forsikringer være begrenset til der skadevolder har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt. Imidlertid er de fleste skader oppstått i forbindelse med næringsvirksomhet og her gjelder ikke regressbegrensningene i skl. kapittel 4, men regressadgangen følger av alminnelige regressregler.

6 Litteraturliste

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett*. 4.utg. Oslo, 1997

Bull, Hans Jacob. *Innføring i forsikringsrett*. 7. utg. Oslo, 2000

Bull, Hans Jacob. *Innføring i forsikringsrett, særtrykk av kapittel I og IV*. 8. utg. Oslo 2003

Hov, Jo. *Avtaleslutning og ugyldighet, kontraktsrett I*. 3. utg. Oslo, 2002

Lødrup, Peter. *Uttalelse vedrørende personskaade etter kollisjon mellom to T-banetog januar 1990 og dermed beslektede spørsmål*. Oslo, 7. mai 1996

Lødrup, Peter. *Lærebok i erstatningsrett*. 4.utg. Oslo, 1999

Nygaard, Nils. *Skade og ansvar*. 5.utg. Bergen, 2000

Selmer, Knut. *Forsikringsrett*. 2. rev. utgave. Oslo, 1982

Smith, Carsten. *Garantikrav og garantistvern, Garantirett III*. 2.utg. Oslo, 1981

7 Lovregister

1918 Lov om avslutning av avtaler av 31. mai 1918 nr. 4

§ 36

§37

1930 Den gamle forsikringsavtaleloven av 6. juni 1930 nr. 20

§ 25

1961 Lov om ansvar for skade som motorvogn gjer av 3. februar 1961

§ 12

§ 13

1967 Lov om patenter av 15. desember 1967 nr. 9

§ 58

1969 Lov om skadeserstatning av 13. juni 1969 nr. 26

§ 2-1

§ 3-1

§ 3-7

§ 4-2

§ 4-3

§ 4-4

§ 5-1

§ 5-2

§ 5-3

§ 5-4

§ 5-5

1979 Lov om foreldelse av fordringer av 18. mai 1979 nr. 18

§ 8

1988 Lov om forsikringsvirksomhet av 10. juni 1988 nr. 39
§ 1-2

1989 Lov om yrkesskedeforsikring av 16. juni 1989 nr. 65
§ 3
§ 8

1989 Lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989 nr. 69
§ 1-1
§ 1-3
§ 4-8
§ 4-9
§ 6-3
§ 7-1
§ 7-3
§ 7-5
§ 8-1
§ 13-8

8 Forarbeidsregister

NOU 1977: 33 Om endringer i erstatningslovgivningen

Ot.prp. nr. 60 (1980-1981) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen for så vidt gjelder lemping av erstatningsansvar, forsikringsgivers regressrett m m

NOU 1982: 19 Generelle regler om erstatning for forurensningsskade

Ot.prp. nr. 75 (1983-84) Om lov om endringer i erstatningslovgivningen (ansvar for dyr, regress, lemping m m og endringer i bilansvarslova)

Forhandlinger i Odelstinget nr. 76, 1985

NOU 1987: 24 Lov om avtaler om skadeforsikring

Innst. O. nr. 92 (1984-85) Innstilling til justiskomiteen om lov om endringer i erstatningslovgivningen (ansvar for dyr, regress, lemping m. m. og endringer i bilansvarslova)

NOU 2002: 4 Ny straffelov

9 Domsregister

Rt. 1985, s. 211

Rt. 1986, s. 381

Rt. 1989, s. 1318

Rt. 1993, s. 1018

Rt. 1993, s. 1538 Horsengdommen

Rt. 1993, s. 1547 Skolanddommen

Rt. 1995, s. 486 Nordlanddommen

Rt. 1999, s. 711 Bryggesådommen

LB-2002-03396, Borgarting lagmannsrett dom 30.09.2003

TOSLO-2002-00359 A/15, Oslo tingrett dom 26.11.2002

